

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตามทัศนะของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
 - 1.1 สภาพปัญหาการติดยาเสพติด
 - 1.2 พฤติกรรมการป้องกันยาเสพติด
 - 1.3 การป้องกันยาเสพติด
2. มาตรการการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา
 - 2.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2 ด้านนักเรียน
 - 2.3 ด้านบุคลากร
 - 2.4 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 - 2.5 ด้านครอบครัว
3. การนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความรู้เรื่องยาเสพติด

ยาเสพติด ได้มีหน่วยงาน องค์กร และนักวิชาการได้ให้ความหมาย ดังนี้ องค์กรอนามัยโลก (รัฐสิทธิ์ เอียวเจริญ. 2541 : 62) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ยาหรือสารเคมีที่เข้าสู่ร่างกายจะเป็นการรับประทาน ฉีด สูบ สูด คม จะทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ของผู้ได้รับในลักษณะ ดังนี้

1. มีความต้องการยาหรือสารที่จะใช้เสพติดไปอีกอย่างรุนแรง

2. มีความต้องการในการเพิ่มปริมาณของการใช้ยาหรือสารที่จะเสพติดให้มากขึ้นเรื่อย ๆ จนเป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ
 3. ต้องทนอยู่ในสภาพภายใต้บังคับให้ต้องเสพยาอยู่เสมอ กล่าวคือเป็นทาสของยาหรือสารที่จะต้องเสพยาหรือสารนั้น ๆ ตลอดไปจะหยุดไม่ได้
- ยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้ (พเยาว์ เหมือนวงศ์ญาติ. 2548 :

84)

1. ยาเสพติดตามแหล่งกำเนิดของยา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 - 1.1 ยาเสพติดตามธรรมชาติ (Natural Drugs) เป็นยาเสพติดที่ได้จากพืช เช่น ฝิ่น กัญชา กระท่อม เป็นต้น
 - 1.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic Drugs) เป็นยาเสพติดที่ผลิตขึ้นตามกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์และเคมี เช่น เฮโรอีน ยากดประสาท ยาแก้ปวดประสาท ยาขยัน ยาบำรุง เป็นต้น
2. ยาเสพติดตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อร่างกาย แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ
 - 2.1 ยากระบวนประสาท (Depressant) เป็นยาที่ทำให้ประสาทและสมอง มีนชา จิตใจและอารมณ์เฉื่อยชา กล้ามเนื้ออ่อนคลาย เช่น เฮโรอีน ยานอนหลับ มอร์ฟีน เป็นต้น
 - 2.2 ยากระตุ้นประสาท (Stimulant) เป็นยาที่ทำให้ประสาทและสมอง ตื่นตัวและกระวนกระวาย ไม้่วงนอน เมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้วจะหมดแรง อ่อนเพลีย ตัวสั่น และอาจหมดสติถึงขั้นเสียชีวิตได้ เช่น แอมเฟตามีน โคเคอีน ไบกระท่อม เป็นต้น
 - 2.3 ยาหลอนประสาท (Hallucinogen) เป็นยาที่ทำให้ประสาทหลอนเห็นภาพที่ผิดไปจากปกติ ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของร่างกายแปรปรวนมีปฏิริยาที่ผิดไปจากความเป็นจริงทั้งหมด เช่น แอล เอส ดี (LSD) ดี เอ็น ที (DNT) กัญชา เป็นต้น
 - 2.4 ยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสาน (Mixed) เป็นยาที่กดประสาทอยู่ชั่วระยะหนึ่งเมื่อเสพยาเข้าไปเป็นจำนวนน้อย และเมื่อเพิ่มปริมาณการเสพยามากขึ้น จะทำให้เกิดประสาทหลอนได้ เช่น กัญชา เป็นต้น
3. ยาเสพติดตามคุณสมบัติของยาและสารเคมีทางการแพทย์ แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ
 - 3.1 ยาหรือสารที่มีส่วนประกอบของฝิ่น เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน โคเคอีน เพซิดีน เมธาโน ไฟเซโทน เป็นต้น

3.2 ยานอนหลับหรือยากประสาท เช่น เซโคนัล โบรไมด์ พาราดี ไฮด์
ฟีโนบาร์บิทัล

3.3 ยากล่อมประสาท เช่น ไดอะซีแพม เมโปรบาเมต เป็นต้น

3.4 ยากระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน โคลเคอิน กระท่อม

3.5 ยาที่ทำให้ประสาทหลอน เช่น แอล เอส ซี, ดี เอ็น ที กล้วยา

3.6 สารระเหยชนิดต่าง ๆ เช่น กาว ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน แลคเกอร์

เป็นต้น

3.7 สารแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า เบียร์ ไวน์

ยาเสพติดชนิดต่าง ๆ ที่แพร่ระบาดในปัจจุบัน

1. ยาเสพติดประเภทฝิ่นและอนุพันธ์ของฝิ่น

1.1 ฝิ่น (Opium) เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่งชอบขึ้นในภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา และบริเวณที่ราบสูงที่มีอากาศหนาวเย็น ต้นฝิ่นจะมีดอกและจะเจริญเติบโตเป็นผลฝิ่นต่อไป เมื่อผลฝิ่นแก่ใช้มีดกรีดจะได้อย่างฝิ่นสีขาวข้น เมื่อทิ้งไว้ให้แห้งจะกลายเป็นยางเหนียวสีน้ำตาลไหม้หรือสีดำ มีกลิ่นเหมือนเจี๊วยรสขม เรียกว่า ฝิ่นดิบ เมื่อนำเอาไปเคี้ยวกับน้ำด้วยความร้อนจะได้ฝิ่นสุกรสขมมีกลิ่นเฉพาะเพื่อใช้ในการสูบ รับประทาน หรือนำไปทำสารสังเคราะห์ เพื่อการทำยาชนิดอื่น ฝิ่นมีส่วนประกอบที่สำคัญหลายชนิด เช่น โปรตีน กรดอินทรีย์ และ แอลคาลอยด์ เป็นต้น ซึ่งแอลคาลอยด์ในฝิ่นมีหลายชนิด ได้แก่ มอร์ฟีน โคลเคอิน เทเบอิน โนสคาปีน นาร์ฮีน และปาปาเออริน เป็นสารที่ทำให้เกิดอาการมึนเมา หรือการผ่อนคลายนอนหลับ ฝิ่นส่วนใหญ่จะออกฤทธิ์ในการกดระบบประสาททางสมองทำให้เกิดอาการเคลิบเคลิ้ม ความคิดความอ่านช้า เชื่องซึม ร่างกายทรุดโทรม ประสาทหลอน เมื่อมีอาการขาดยาหรืออดยา จะมีลักษณะกระวนกระวาย หงุดหงิด โกรธง่าย ตื่นเต้น ลูกลี้ลูกลก ดกใจง่าย น้ำมูกและน้ำตาไหล เหงื่อออก กล้ามเนื้อกระตุก ปวดท้องปวดขาและปวดหลัง อาจเจียน ท้องเดิน บางรายอาจจะถ่ายเป็นเลือด ม่านตาขยาย นอนไม่หลับ หายใจหอบและถึงบางครั้งคืนทรมานทรมาย ผู้ใช้มีความต้องการยาอย่างรุนแรงมาก ลักษณะอาการขาดยาหรืออดยาจะมีขึ้นในระยะ 24 ชั่วโมงแรก และจะรุนแรงมากที่สุดภายใน 48-72 ชั่วโมง หลังจากนั้นอาการจะค่อย ๆ ทุเลาลง ซึ่งในลักษณะอาการขาดยาหรืออดยานี้จะรุนแรงมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับชนิด ขนาด และระยะเวลาที่ใช้ยาเสพติดนั้น

1.2 มอร์ฟีน (Morphine) เป็นสารแอลคาลอยด์ที่สกัดได้จากฝิ่น มีลักษณะเป็นผงสีขาวนวล ไม่มีกลิ่น มีรสขม ละลายน้ำได้ง่าย ออกฤทธิ์กดประสาทรุนแรงกว่าฝิ่นประมาณ 10 เท่า มอร์ฟีนที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบันจะทำเป็นแท่งสี่เหลี่ยมหรือเป็นก้อน หรือบรรจุในหลอดสำหรับฉีด การนำมอร์ฟีนเข้าสู่ร่างกายนั้นมีหลายวิธี เช่น ฉีด หรือรับประทาน เป็นต้น มอร์ฟีนจะไปกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้ศูนย์ประสาทเกิดอาการมึนชา อาการเจ็บปวดจะหมดไป กล้ามเนื้อจะคลายตัว มีความรู้สึกสบายทำให้ง่วงนอน และจะหลับไป ยังมีฤทธิ์กดศูนย์การไอทำให้ช่วยระงับอาการไอ กดศูนย์ควบคุมการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางจะทำให้เกิดคลื่นไส้ อาเจียน ม่านตาหรี่ ท้องผูก และปัสสาวะลำบาก แม้ว่ามอร์ฟีนจะเป็นยาเสพติดที่ให้โทษก็ตาม แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อวงการแพทย์อย่างมาก เพราะช่วยระงับและบรรเทาอาการเจ็บปวดได้ดีของผู้ป่วยซึ่งถ้าผู้ใช้ระยะเวลาานเกินไป ก็อาจจะทำให้เกิดการติดยา และทำให้เกิดผลเสียต่างๆ ตามมามากมายได้

1.3 เฮโรอีน (Heroin) เป็นสารที่สังเคราะห์จากมอร์ฟีน โดยเริ่มแรกบริษัทผลิตยาในเยอรมันได้ผลิตออกจำหน่าย เพื่อใช้แทนมอร์ฟีนในการระงับอาการเจ็บปวดต่างๆ หรือแก้โรคไอเรื้อรัง หลอดลมอักเสบ หืด หอบ และปรากฏว่าเฮโรอีนมีฤทธิ์ที่สูงกว่ามอร์ฟีน 5 - 10 เท่า และแรงกว่าฝิ่น 80 เท่า ซึ่งถ้าทำให้บริสุทธิ์จะมีฤทธิ์แรงกว่าฝิ่น 100 เท่า เฮโรอีนจึงเป็นยาเสพติดที่ร้ายแรงที่สุด มีแพร่หลายอยู่ 2 ชนิด คือ เฮโรอีนบริสุทธิ์จะเป็นผงสีขาวหรือเรียกว่าเฮโรอีน เบอร์ 4 เฮโรอีนชนิดนี้นิยมใช้โดยการฉีดเข้าเส้นเลือดหรือกลืนเนื้อหรืออาจใช้วิธีการสูบโดยขูดในบุหรี่ยาหรือการสูดดม เฮโรอีนจะออกฤทธิ์ต่อร่างกายที่รุนแรงมากและเสพติดได้ง่าย เลิกได้ยาก การทดลองใช้เพียงไม่กี่ครั้งก็สามารถติดได้ ผู้เสพยาจะมีความรู้สึกง่วงนอน หลับสนิทได้ดีมาก งุนงง อาจจะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ร่างกายชูบหอมเหลืองนัยน์ตาเหลือง ตาแห้ง เหน้อลอย ริมฝีปากแห้ง น้ำหนักลดอย่างรวดเร็ว ความคิดช้าลง และเมื่อหยุดเสพยาจะมีอาการหงุดหงิด โกรธง่าย ง่วงนอน น้ำมูก น้ำตาไหล เหงื่อออกมาก กล้ามเนื้อกระดูก ม่านตาขยาย ปวดกล้ามเนื้อรุนแรง อุณหภูมิในร่างกายสูง ขาดสติ อาเจียน ท้องร่วง บางครั้งอาจจะอาเจียนเป็นเลือด เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ เป็นต้น

2. ยาเสพติดประเภทระงับประสาทและยานอนหลับ เป็นยาที่มีฤทธิ์ในการกดประสาทของร่างกาย ทำให้เกิดอาการสงบ ง่วงนอน นอนหลับไป ระงับความเครียด ความวิตกกังวล ความตื่นเต้น อาการชักต่างๆ ใช้รักษาโรคจิตประสาทบางชนิด และในประเภทของยาเสพติดระงับประสาทและยานอนหลับที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในการเสพติดได้มาก คือ บาร์บิทูเรต และที่รู้จักกันดีและใช้กันอย่างแพร่หลาย

ได้แก่ เซโคบาร์บิตัล เซโคนัล หรือที่เรียกว่า เหล้าแห้ง ไก่แดง เบ็ดแดง ปีสางแดง เป็นผลึกขาวที่บรรจุอยู่ในแคปซูล สีแดง เมื่อผู้เสพใช้ยาชนิดนี้เกินขนาดก็จะทำให้ยาออกฤทธิ์ในการกดประสาทอย่างรุนแรง ทำให้หมดความรู้สึกหรือสลบหรืออาจเสียชีวิตไปได้ และหากผู้เสพใช้ยาชนิดนี้ในระยะเวลาานาน ๆ ทำให้เกิดการเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจ โดยทำให้เกิดอาการสลิ้มสลิ้อ มึนงง หงุดหงิดง่ายความรู้สึกเลื่อนลอย ก้าวร้าว ชอบก่อเหตุทะเลาะวิวาทบ้าบิ่น ชอบทำร้ายผู้อื่นหรือตนเองมีอาการคลุ้มคลั่ง เดินโซเซคล้ายลักษณะคนเมาสุรา และยังมียาอีกประเภทหนึ่งที่ใช้ระงับประสาทอย่างอ่อน เช่น โพรไมด์ เมทาควาโลน เป็นต้น เป็นยาที่ออกฤทธิ์ในการกดระบบประสาทส่วนกลางน้อยกว่าพวกบาร์บิทูเรต แต่ถ้าผู้เสพใช้มาก ๆ และระยะเวลาานาน ๆ ก็จะทำให้เกิดการเสพติดได้เช่นกัน

3. ยาเสพติดประเภทกล่อมประสาท (Tranquilizers) เป็นยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาทเช่นเดียวกับพวกระงับประสาทและยานอนหลับแต่ฤทธิ์จะน้อยกว่า ในวงการแพทย์ใช้ยาชนิดนี้เพื่อคลายความเครียด ความเกร็งของกล้ามเนื้อ ความวิตกกังวลทำให้จิตใจสงบและเป็นการรักษาโรคจิต เช่น เมโพรบาเมต ฟีนโธอาซีน คลอไดอะซีปีอกไซด์ ไดอะซีแพม เบนโซไดอะซีปีน เป็นต้น ลักษณะของผู้ใช้ยาเสพติดกล่อมประสาทจะมีอาการที่คล้ายคลึงกับการคิดยาระงับประสาทและยานอนหลับ แต่อาการจะน้อยกว่า และฤทธิ์ของยาจะมีผลต่อระบบอวัยวะอื่น ๆ ของร่างกาย ถ้าหากระบบประสาทถูกกดมาก ๆ จะทำให้หมดสติและอาจจะเสียชีวิตได้

4. ยาหลอนประสาท (Hallucinogen) เป็นยาที่ออกฤทธิ์แล้วมีผลต่อจิตใจโดยตรง โดยทำให้ระบบประสาทการรับรู้ผิดไปจากธรรมดา หรือทำงานผิดปกติ มีอาการประสาทหลอนทางตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง หรือประสาทลวงทางใจได้ ผู้เสพจะเกิดความรู้สึกเพ้อฝัน เคลิบเคลิ้ม ตื่นเต้น มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย ควบคุมสติไม่อยู่ ยาชนิดนี้ได้จากการสังเคราะห์ มีหลายชนิด เช่น กัญชา

5. แอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นยาที่บุคคลทั่ว ๆ ไปรู้จักคือ ยาม้า ยาขยัน ยาโต้ป ยาแก้ง่วง ต่อมาเรียกยาบ้า มีลักษณะเป็นเม็ด ผงและแคปซูล การเสพโดยการรับประทานหรือผสมกับอาหาร เครื่องดื่ม หรือบรรจุหลอดเพื่อใช้ฉีด มีฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้มีอาการตื่นตัว ไม่ง่วงนอน มีความขยันมากขึ้น และยังทำให้หลอดเลือดตีบเล็กลง หัวใจเต้นเร็วขึ้น ความดันโลหิตสูง มือสั่น ใจสั่น หลอดลมขยายมันตาขยาย ปากแห้ง เหงื่อออกมาก เมื่ออาหาร และถ้าใช้ในปริมาณมากหรือเกินขนาดทำให้เกิดอาการนอนไม่หลับ ปวดศีรษะ อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิด จิตสับสนตกใจ

ง่าย หวอกระแวง ประสาทตึงเครียด มีประสาทหลอน อ่อนเพลีย เป็นไข้ ท้องเดิน ปวดท้อง
อย่างรุนแรง มีอาการชัก หมดสติ และอาจจะเสียชีวิตได้ ในวงการแพทย์ได้ใช้ยาชนิดนี้เพื่อ
รักษาโรคว่าง โรคจิตประสาทที่มีอาการซึมเศร้า โรคอ้วน และถ้าผู้เสพยาชนิดนี้เป็นเวลานาน
จะทำให้ติดยาได้ และยังเป็นตัวนำที่จะใช้ยาเสพติดชนิดอื่น ๆ อีกด้วย

6. อีฟีดรีน (Ephedrine) หรือเรียกว่า ยาอี เป็นสารที่พบในพืชหลายชนิด เช่น
หมาหวง หรือหมาหวัง (เป็นภาษาจีน) การใช้ยาอาจจะใช้เดี่ยวหรือผสมกับตัวยาอื่น ๆ ยา
ชนิดนี้ออกฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางแต่ฤทธิ์ของยาจะน้อยกว่าแอมเฟตามีน
แต่ลักษณะอาการจะคล้าย ๆ กับฤทธิ์ยาแอมเฟตามีน ในวงการแพทย์ใช้ยาชนิดนี้เพื่อลดอาการ
เกร็งตัวของกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการคัดจมูกและป้องกันสภาวะความดันเลือดลดลง

7. ยาแก้ปวด เป็นยาที่มีส่วนผสมของยาเสพติดอยู่บ้าง และที่พบมาก ส่วน
ใหญ่จะมีพวกคาเฟอีน ซึ่งเป็นสารธรรมชาติที่ได้จากพืชหลายชนิด เช่น กาแฟ โกโก้ ใบชา
เป็นต้น ในวงการแพทย์ได้นำตัวคาเฟอีนไปผสมกับตัวยาแก้ปวดอื่น ๆ เช่น แอสไพริน
ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ยังมีการนำคาเฟอีนไปผสมกับเครื่องดื่มเสริมพลัง เช่น
กระทิงแดง ลิโพ วิตันดี เป็นต้น เนื่องจากคาเฟอีนมีฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาท
ส่วนกลาง ทำให้ผู้เสพยาเครื่องดื่มนั้นเกิดความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า ไม่ง่วง ไม่ปวดเมื่อย
แต่ถ้าเสพยาเข้าไปบ่อย ๆ จะมีโอกาสเสพยาได้ และทำให้เกิดผลเสียหลายอย่าง เช่น นอนไม่
หลับ ปวดศีรษะ หัวใจเต้นแรง เครียด ปวดเมื่อยตามตัว มีอาการวิตกกังวล หงุดหงิดและ
กระวนกระวาย

8. ยาเสพติดที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย

8.1 กระท่อม (Mitragyna Speciosa) เป็นต้นไม้ประเภทยืนต้น ขนาด
ใหญ่ปานกลาง มีแกนและเป็นไม้เนื้อแข็ง มีใบหนาที่บลักษณะของใบคล้ายใบกระดังงามีชนิด
ก้านใบแดงและใบเขียว ดอกกลมโตขนาดเท่าผลพุทรา มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่มโลก
กลุ่มพาย ขึ้นง่ายในภูมิอากาศเขตร้อนที่มีฝนตก การเสพยาใช้ส่วนของใบ อาจจะใช้ใบสดมาเคี้ยว
หรือคั้นชงกับน้ำร้อนจากใบที่ตากแห้ง ใบกลุ่มมีสารไมตราจันินที่ออกฤทธิ์ในการกระตุ้น
ระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้เกิดอาการมีความสุข อารมณ์แจ่มใสหายปวดเมื่อย ทำงานได้
นานโดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ถ้าเสพยาบ่อย ๆ จะเกิดอาการกระวน กระวาย นอนไม่หลับ จิตใจ
สับสน เกิดอาการประสาทหลอน ปากแห้ง ปัสสาวะบ่อย อาเจียน ร่างกายทรุดโทรม
อาจจะจะมีเม็ดสีเขียวคล้ำตามผิวหนัง คิ้วหน้าดำกรึ่มคล้ายคนถูกแดดจัด เมื่อผู้เสพยาจะ

ให้เกิดอาการอ่อนเพลียมาก อารมณ์ฉุนเฉียว ซึมเศร้า ปวดเมื่อยตามข้อและกล้ามเนื้อ บางคนมีอาการทางประสาทลุ่มคลั่ง ในวงการแพทย์โบราณได้ใช้กระท่อมในการรักษาโรคบิด ท้องเดิน ปวดเมื่อย

8.2 กัญชา (Cannabis) เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่งจำพวกหญ้า มีใบแตกเป็นแฉก ๆ คล้ายใบละหุ่งหรือมันสำปะหลัง นิยมปลูกกันหลายประเทศ เช่น อเมริกา เม็กซิโก ปอร์ตุเกส จาไมก้า โคลัมเบีย ปานามา อินเดีย มาเลเซีย ศรีลังกาและไทย กัญชาในแถบเอเชียมีคุณภาพดีกว่าแหล่งอื่น ๆ ส่วนที่นำมาใช้คือใบยอดและช่อดอก โดยนำมาตากให้แห้ง แล้วบดเป็นผงหยาบ ๆ หรือหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปมวนสูง เป็นบุหรี่หรือสูบผสมกับ บุหรี่ หรือสูบด้วยกล้องหรือบ้อง หรือนำมาเคี้ยว หรือนำไปผสมกับอาหารรับประทาน ส่วนที่มีฤทธิ์มากที่สุดได้แก่ ยางของช่อดอกตัวเมีย ซึ่งจะมีสารแคนนาบินอยด์อยู่หลายชนิด เช่น คาร์นาบิติล แคนนาบินอลเตตรา ไฮโดรแคนนาบินอล เป็นต้น การออกฤทธิ์ของกัญชาทำให้ร่างกาย จิตใจ และอารมณ์เปลี่ยนแปลง เช่น มีอาการซึม หัวเราะ ส่งเสียงดัง ช่างพูด อาการ ตื่นเต้น เหงื่อออกมาก ตาแดง ปากคอแห้ง หิวน้ำและอาหารของกล้ามเนื้อแขนขาอ่อนเปลี้ย และทำงานไม่ประสานกัน มีลักษณะคล้ายคนเมาสุรา มีอาการง่วงนอนจนไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และบางครั้งเซื่องซึม ประสานหลอน มีภาพลวงตาหวาดระแวง คลุ้มคลั่ง บ้าบิ่น บางรายอาจไม่รู้จักตนเอง ผู้เสพกัญชาส่วนใหญ่มักป่วยเป็นโรคจิตเภท เมื่อร่างกายขาดยาจะมีอาการ กระสับกระสั่น อ่อนเพลีย วิดกกังวล คลุ้มคลั่งหลอกลมอึกเสบ ความจำเสื่อม มือสั่น ท้องเดิน อาเจียน อาจเกิดมะเร็งในหลอดลมหรือปวยได้ เป็นต้น และการเสพกัญชายังเป็นหนทางของการใช้ยาเสพติดอื่น ๆ อีกตามด้วย วงการแพทย์โบราณใช้กัญชาเพื่อเป็นยาเจริญอาหาร ยาระงับประสาท และยานอนหลับ

8.3 บุหรี่ (Cigarette or Cigar) เป็นยาสูบที่ได้จากพืช ในบุหรี่มีสารพิษต่าง ๆ มากมาย ที่สำคัญได้แก่ นิโคติน น้ำมันดิน คาร์ซิโนเจน ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ ผลจากการสูบบุหรี่ทำให้เกิดอาการตื่นตัว ลดความเครียด ความกระวนกระวาย อารมณ์แจ่มใส กล้ามเนื้ออ่อนคลาย แต่ถ้าเสพเข้าไปมาก ๆ ในระดับที่เรียกว่าเสพติดแล้วจะทำให้เกิดอาการปวดศีรษะ ท้องผูก นอนไม่หลับกระสับกระส่าย กังวลใจ หงุดหงิด ฉุนเฉียว เป็นต้น ในบุหรี่มีสารพิษที่มีส่งผลกระทบต่อการทำลายสุขภาพของร่างกายประกอบด้วย

8.3.1 นิโคติน เป็นสารแอลคาลอยด์มีลักษณะเป็นน้ำมันระเหยได้ ละลายในน้ำได้ดี ไม่มีสี มีฤทธิ์เป็นด่างและระคายต่อผิวหนัง รวมทั้งเชื่อบุของจมูก และทางเดินหายใจ ถูกดูดซึมได้ดีในระบบทางเดินหายใจ ทางเดินอาหารและเชื่อบุช่องปาก ถ้า

ได้รับสารนิโคตินน้อยจะทำให้เกิดเวียน หน้ามืด ใจสั่น กลืนไส้ อาเจียน แต่ถ้าได้รับเข้าไปมากจะทำให้เกิดอาการช็อค และเสียชีวิตได้ และสารนิโคติน ยังทำให้หลอดเลือดหดตัวตีบตันได้ ทำให้มือสั่น กล้ามเนื้ออ่อนกำลังแขนขา เจ็บปวดตามกล้ามเนื้อ ไอเรื้อรัง หายใจไม่สะดวก หลอดลมอักเสบ ถุงลมโป่งพอง เป็นมะเร็งหรือวัณโรคในปอด วิตามินซีในเลือดต่ำทำให้มีการผลิตเชื้อเพศชายและผลิตไข่น้อย หรือทำให้เกิดการแท้งหรือคลอดก่อนกำหนดได้

8.3.2 ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ เป็นก๊าซที่มีความไวต่อการจับตัวกับฮีโมโกลบินในเม็ดเลือดแดง ทำให้เซลล์ต่าง ๆ ในเม็ดเลือดขาดก๊าซออกซิเจน มีอาการตาลาย มึนงง ปวดศีรษะ และมีอาการหอบและเหนื่อยเร็วกว่าปกติ และในมารดาที่มีครรภ์จะทำให้ก๊าซออกซิเจนไปบำรุงเลี้ยงทารกในครรภ์น้อยลง ทำให้ทารกเจริญเติบโตช้า มีน้ำหนักน้อยกว่าปกติ และอาจคลอดก่อนกำหนดหรือแท้งได้ง่าย

8.3.3 สารน้ำมันดิน เป็นของเหลว เหนียวข้นเป็นตัวก่อนให้เกิดมะเร็ง เมื่อสูบบุหรี่หรือควันบุหรี่ลึกลงไปถึงปอด น้ำมันดินซึ่งเป็นยางเหนียวขุ่นนี้จะไปเคลือบช่องทางเดินลมหายใจและคิดผนังเซลล์ต่าง ๆ ทางช่องปากทางเดินลมหายใจ ทางเดินระบบอาหาร และจะกลายเป็นเซลล์มะเร็ง ซึ่งแพร่เชื้อไปส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย น้ำมันดินทำให้เกิดถุงลมโป่งพอง และทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ เช่น วัณโรค โรคติดเชื้อ โรคมะเร็ง

8.3.4 สารกัมมันตรังสี พบว่า มีสารโพลีเนียมซึ่งเป็นสารที่มีรังสีแอลฟาอยู่มาก และเป็นตัวที่ก่อให้เกิดโรคมะเร็ง

8.3.5 สารประเภทอื่น ๆ เช่น ไดออกซิน ไฮโดรโซนาไนต์ ในโครเจน ไดออกไซด์ คาร์บอนไดออกไซด์ แร่ธาตุ และก๊าซอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งสารพิษที่เป็นพิษต่อร่างกายทั้งสิ้น และยังทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

8.4 สุรา (Alcohol) หรือเรียกว่า “เหล้า” เป็นเครื่องดื่มชนิดหนึ่งที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ และปริมาณของแอลกอฮอล์ขึ้นอยู่กับสุราในแต่ละชนิดที่แตกต่างกันไปตามสัดส่วนของการผสม

8.5 สารระเหย (Inhalants) เป็นสารที่มีผู้นำมาใช้ในการเสพโดยวิธีการสูดดม เช่น ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด กาวน้ำ น้ำยาล้างเล็บ โทลูอิน น้ำมันไฟแช็ก กาวพลาสติกกาวทั่ว ๆ ไป สีทาบ้าน สเปรย์ปรับอากาศ น้ำหอม ยาระงับกลิ่นปาก และกลิ่นตัว ไฮเป็กซ์ อินเปกซ์ สารต่าง ๆ เหล่านี้มีฤทธิ์ในการกดระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้เกิดอาการที่แตกต่างกันตามแต่ชนิดของสารระเหยที่ใช้เสพ ในการสูดดมครั้งแรก ๆ

จะทำให้มีความรู้สึกสดชื่น ร่าเริง มีอารมณ์เคลิบเคลิ้ม ต่อมาถ้าจะมีอาการคล้ายเมาเหล้า เคนโซเซ พุดจาอ้อแอ้ ควบคุมตนเองไม่ได้ คลื่นไส้ อาเจียนมีนมาจนหมดสติ เชื่องซึม สมอมนั่งง ปวดศีรษะ ความจำเสื่อม และเนื่องจากคุณสมบัติของสารเป็นตัวทำลายอวัยวะ หรือระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย เช่น เนื้อเยื่อของสมองและระบบประสาท เนื้อเยื่อทางเดิน หายใจและช่องจมูก เม็ด เลือดแดง ไชกระดูก ดับ ไต เป็นต้น ผู้ที่เสพยาจะเหยจะมีอาการ ผิดปกติทั้งด้านร่างกายและ จิตใจมาก มีผลในจมูก ปาก ลมหายใจมีกลิ่นเหม็น ปอดอักเสบ ร่างกายผอมซูบซีด ปวดศีรษะ ปวดท้อง ปวดกล้ามเนื้อ จิตคลุ้มคลั่ง โมโหง่าย ขุนเฉียว

8.6 คาเฟอีน (Caffeine) ในบรรดาเครื่องดื่มหลายชนิดในปัจจุบันจะมี ส่วนผสมของคาเฟอีน หรือสารพวกแซนทีน หรือพิวรีนเบส ซึ่งสารคาเฟอีนนี้มีตาม ธรรมชาติโดยพบจากพืชชนิดต่าง ๆ เช่น กาแฟ ชา โกโก้ โคล่า ควารานา เป็นต้น สาร คาเฟอีนที่ได้นำไปผสมกับเครื่องดื่ม ได้แก่ กาแฟ ชา โกโก้ โคล่า-โคล่า เป๊ปซี่ ซ็อกโกแลต เป็นต้น ซึ่งปริมาณของคาเฟอีนในเครื่องดื่มย่อมมีความแตกต่างกันไป และฤทธิ์ของคาเฟอีน จะเป็นตัวกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง จึงทำให้ผู้ดื่มเครื่องดื่มมีความรู้สึกกระชุ่มกระชวย กระปรี้กระเปร่า ไม่ง่วงนอน แต่ถ้ามีการดื่มเป็นจำนวนมาก ๆ และบ่อย ๆ ในระยะเวลาที่ ยาวนานพอสมควร ก็จะทำให้ผู้ดื่มเกิดผลเสียได้เช่นกัน เช่น ต้องดื่มเครื่องดื่มนั้นเป็นประจำ นอนไม่หลับ หงุดหงิด เกรียด ความคิดสับสน ปวดศีรษะบ่อย ๆ หัวใจเต้นเร็วและแรง อาจ หาระแข็งและต่ำ ขุนเฉียว กระวนกระวาย เป็นต้น

จากประเภทของยาเสพติดที่มีอยู่จำนวนมากหลายประเภท หากบุคคลนำไปใช้ไม่ ถูกกับชนิดของโรค หรือนำไปเสพก็จะทำให้เกิดการเสพติดขึ้น ซึ่งยาเสพติดบางชนิดออก ฤทธิ์ตัวยาและทำให้ผู้เสพมีอาการแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่จะเป็นโทษเมื่อผู้เสพติดจนเกิด อาการติดยา จึงควรศึกษาถึงลักษณะและสภาพปัญหาของการติดยาเสพติดเพื่อเป็นแนวทางใน การป้องกัน ยาเสพติดต่อไป

1.1 สภาพปัญหาการคิดยาเสพติด

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใด ๆ ก็ตาม ในช่วงระยะเวลา ๆ หนึ่งหรือนานติดกัน จนทำให้ร่างกายทรุดโทรมและตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น เพราะเมื่อเสพเข้าไปสักกระยะหนึ่งจะเกิดภาวะคือยาปริมาณยาเดิมไม่สามารถทำให้เมาได้ เมื่อถึงเวลาเสพ หากไม่ได้เสพจะทำให้เกิดอาการขาดยา ทำให้ทรมานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว (โรงเรียนตำรวจ สงเคราะห์. 2545 : 1)

องค์การอนามัยโลก (The World Health Organization) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดว่า ยาที่เสพแล้วทำให้ผู้เสพเกิดความต้องการเสพอย่างไม่รู้จักหยุดหย่อนและต้องการอย่างรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ (ระพีพรรณ วัชมทอง. ม.ป.ป. : 11)

สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี (2544 : 13) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดว่า ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใด ๆ แล้วจะทำให้เกิดผลต่อร่างกาย จิตใจ ในลักษณะสำคัญ เช่น 1) ต้องเพิ่มขนาดเสพเรื่อย ๆ 2) มีอาการอยากยาเมื่อขาดยา 3) มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง 4) สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง

ปัญหายาเสพติดคือ ปัญหาที่เกิดจากการใช้ยาเสพติดหรือใช้ยาในทางที่ผิด ซึ่งเป็นปัญหาพฤติกรรมมนุษย์ อันเนื่องมาจากความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากฤทธิ์ของยา หรือจากความคิดที่จะอาศัยฤทธิ์ยาเป็นที่พึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ องค์ประกอบสำคัญของปัญหาคือ ยากับคนเป็นองค์ประกอบหลัก โดยมีแรงจูงใจให้ใช้ยากับโอกาสที่เอื้อต่อการใช้ยาเป็นองค์ประกอบเสริม ถ้าองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งขาดไป ปัญหายาเสพติดก็จะไม่เกิดขึ้น มีแต่คนไม่มียา หรือมียาแต่ไม่มีคนใช้ยาปัญหาก็ไม่เกิด หรือมีคน มียาแต่ไม่มีแรงจูงใจให้คนเอายามาใช้ ปัญหาก็ไม่เกิดหรือแม้จะมีแรงจูงใจให้ใช้ยา มีคนที่อยากใช้ยา และมียาให้ใช้ แต่ไม่มีโอกาสจะใช้ เช่น สถานที่ไม่เหมาะสม ไม่มีอุปกรณ์ มีตำรวจตรวจตราเข้มงวด หรืออยู่ในสายตาของพ่อ แม่ ครู อาจารย์ การใช้ยาก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ ปัญหายาเสพติดก็ไม่เกิด

ปัญหาการคิดยาเสพติดนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและร้ายแรงของชาติที่ต้องดำเนินการป้องกันปราบปรามและแก้ไขโดยเร็ว เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนา

ประเทศชาติปัญหาสุขภาพเสียดิจจึงเป็นปัญหาที่เกิดจากสาเหตุหลายประการและมีการแพร่ระบาดโดยหลาย ๆ วิธี จากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง จากครอบครัวหนึ่งไปอีกครอบครัวหนึ่ง และจากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง จึงทำให้มีผู้ติดยาเสพติดมาก โดยเฉพาะในกลุ่มของนักเรียน นักศึกษาและยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้นและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความสูญเสียในด้านต่าง ๆ ตามมาปัญหาหรือความเสียหายต่าง ๆ ทั้งต่อตัวผู้เสพ ครอบครัว สังคม ประเทศชาติโดยรวมอย่างมหาศาล ปัญหาหรือความเสียหายที่สำคัญ ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 4 - 5)

1. ทางด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการใช้เงินเป็นจำนวนมากในการซื้อขายเสียดิจมาเสพ ซึ่งยาเสียดิจบางตัว เช่น เฮโรอีน มีราคาแพงมาก อาจต้องใช้เงินตั้งแต่ 500 - 1,000 บาทต่อวัน เมื่อเสพแล้วก็ไม่อยากทำงาน ทำให้ต้องหาเงินเพื่อซื้อขายเสียดิจมาเสพ โดยวิธีไม่สุจริต เช่น อาจมีการลักขโมย ฉกชิงวิ่งราว ไปจนถึงการฆ่าผู้ขัดขวางหรือไม่สนองความต้องการของตน

2. ทางด้านสุขภาพ ปัญหาเสียดิจนำไปสู่ความเจ็บป่วย ความเสื่อมโทรม ความพิการของร่างกาย ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ชีวิตมากขึ้น และเป็นภาระแก่ผู้อื่น ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต้องสิ้นเปลืองแพทย์ในการรักษาโรคร้ายที่เกิดจากการกระทำอันโง่เขลาของตน และการรักษาพยาบาลเหล่านี้ก็ต้องใช้งบประมาณมิใช่น้อย

3. ทางด้านสังคม ท้องถิ่นใดที่มีปัญหาเสียดิจมาก ท้องถิ่นนั้นจะไม่ปลอดภัย ไม่น่าอยู่ อีกทั้งเป็นแหล่งมั่วสุมกระทำการที่ผิดกฎหมายอื่น ๆ ตามมาหลายประการ ในฐานะที่ประเทศไทยมีราย ได้หลักสำคัญอย่างหนึ่งคือการท่องเที่ยว หากสังคมไทยไม่ปลอดภัย นักท่องเที่ยวที่คิดจะไม่ต้องการเที่ยว นอกจากนักท่องเที่ยวที่มุ่งมาแสวงหาประโยชน์จากยาเสียดิจเท่านั้น

จากสภาพปัญหาความเสียหายผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นจะต้องป้องกันยาเสียดิจโดยวิธีการและมาตรการต่าง ๆ โดยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนร่วมมือป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจัง

1.2 พฤติกรรมการป้องกันยาเสียดิจ

เสกสรร สงวนนาม (2544 : 14 - 15) ได้เสนอแนวคิดพฤติกรรมเกี่ยวกับ การลดความเสี่ยง ซึ่งมีวิธีการกำหนดถึงสิ่งที่ต้องการในแต่ละบุคคล ได้กล่าวถึงการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการ ในบทบาทพยาบาลชนนั้น ต้องมีส่วนร่วมส่งเสริมและป้องกันให้แก่บุคคลนั้น เกิดการมีพฤติกรรมที่ลดความเสี่ยงขึ้น และมีการ

เปลี่ยนแปลงของสิ่งที่คุกคามต่อสุขภาพ หรือมีการจำกัดสิ่งแวดล้อม และสภาพทางสังคมให้บุคคลเกิดจากการตระหนักมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สามารถประเมินได้ว่า ตนเองอยู่ในความเสี่ยงตลอดจนสามารถคิดหาวิธีการที่จะลดอัตราเสี่ยงเพื่อให้สุขภาพตนเองนั้นมีสุขภาพที่ดีต่อไป

ภูมิคุ้มกันยาเสพติดต้องพัฒนาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกควบคู่กันไปซึ่งประกอบด้วยภูมิคุ้มกัน 2 ด้าน (อานนท์ อภาภิรมย์. 2521 : 35)

1. ภูมิความรู้และการรับรู้ของบุคคล ได้แก่การมองเห็นปัญหาเปรียบเสมือนการรู้โรคล่วงหน้า เพื่อจะได้พิจารณาป้องกันไม่ให้เกิดโรค เพราะมีโอกาสที่บุคคลจะมองไม่เห็นปัญหา เมื่อปัญหามาถึงตัวแล้ว อาจไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้ทันทั่วทั้งรวมทั้งความรู้ ความเข้าใจของการใช้ยาที่ถูกต้อง ความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ถึงบรรทัดฐานของสังคมกฎหมายบ้านเมือง

2. ภูมิความสามารถที่จะต่อต้าน หรือเผชิญปัญหาอันได้แก่ ความสามารถในการที่จะต่อต้านอิทธิพล และการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มพ่อค้ายาเสพติดที่มุ่งแสวงหาลูกค้าและสามารถที่จะต่อต้านอิทธิพลชักนำรวมทั้งสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยหากวัยรุ่นสามารถสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดได้ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ มีทักษะในการปฏิเสธ (Just say No) เมื่อถูกชักชวน รู้จักเลือกคบเพื่อน

กลไกสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญ 3 ประการที่มีส่วนสำคัญต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย

1. บุคคลมีความพร้อมให้ความร่วมมือ มีจิตสำนึกถึงความสำคัญในการแก้ไขปัญหายา

2. ชุมชนต้องมีส่วนร่วมต้องการแก้ไขปัญหายา เพราะเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหายาดีกว่าคนอื่น

3. รัฐต้องเข้าไปเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา แนวทางป้องกันยาเสพติดจึงให้ความสำคัญในการป้องกันระยะปฐมภูมิ (Primary Prevention) คือการป้องกันก่อนที่มีปัญหาการใช้ยาเสพติด โดยแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ

3.1 ระบบการป้องกันในสถานศึกษา

3.2 ระบบการป้องกันในชุมชน

แนวทางในการป้องกันที่จะให้ได้ผลเต็มรูปแบบ ควรดำเนินการ 4 ประการ

คือ

1. การให้สุศึกษา ให้ความรู้เรื่องโทษและพิษภัยของยาเสพติด ที่ได้รับทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา
 2. การสร้างภูมิคุ้มกันโรค โดยพัฒนาบุคลิกภาพและคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น ให้มีความเข้มแข็ง สามารถเผชิญอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ และสามารถอยู่ในสังคมที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้อย่างมีความสุข โดยไม่เข้าไปลองใช้ หรือตกเป็นทาสยาเสพติด
 3. การรีบแก้ไขก่อนมีปัญห (Early Intervention) ในวัยรุ่นที่มีแนวโน้มจะติดยา มักจะเป็นเด็กมีปัญหาขาดความอบอุ่น ซึ่งจะต้องรีบช่วยเหลือโดยกระบวนการแนะแนวทางจากสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 4. ช่วยเสริมและสนับสนุนในรายที่ต้องรักษา เช่น ร่วมมือกับแพทย์สถานบำบัดรักษาในการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการติดตามผลโดยประสานกับทางผู้ปกครองของนักเรียน นักศึกษา
- แนวทางทั้ง 4 ประการนี้ เป็นการป้องกันเยาวชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติดที่จะก่อให้เกิดประสิทธิผล

1.3 การป้องกันยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติด ได้มีผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงาน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการป้องกันยาเสพติดไว้หลายประการ ซึ่งประกอบด้วย

กรมการศาสนา (2539 : 2) ให้ความหมายของการป้องกันยาเสพติดว่า การให้การศึกษาข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต ยาและยาเสพติดเพื่อป้องกันตนเอง ครอบครัวและชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ

อนันต์ อิชยพฤษ์ (2520 : 116) ได้ให้ความหมายของการป้องกันยาเสพติดว่า การให้ความรู้และข่าวสารอันจะเป็นการดึงเด็กให้ห่างจากยาเสพติด

เกา สารสิน (2522 : 144) ได้ให้ความหมายของการป้องกันยาเสพติดว่า การให้การศึกษาและข้อมูลที่ถูกต้องแก่เยาวชนและประชาชนเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติด

กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป : 83 - 84 ; อ้างอิงมาจากจรูญ มิถินทร์. 2525 : 140) กล่าวว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดว่า จะต้องตัดต้นต่อสาเหตุของปัญหา 3 ประการ คือ

1. ยาเสพติด หมายถึง ตัวยาเสพติดให้โทษตระกูลฝิ่น สารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พืชเสพติด และรวมถึงยาเสพติดที่ถูกกฎหมาย เช่น สุรา บุหรี่

2. คน หมายถึง บุคคล 2 กลุ่ม

2.1 ผู้ค้ายาเสพติด (Pusher) หรือผู้แพร่ยาเสพติด (Trafficker) ที่เป็นคนกลางติดต่อธุรกิจและประสานผลประโยชน์ระหว่างผู้ผลิตกับผู้ขายยาเสพติด

2.2 ลูกค้า หรือผู้ขายยาเสพติด (User or Abuser) ซึ่งได้แก่ประชากรทุกกลุ่มอายุที่มีอยู่ในสังคม ทั้งนักเรียน นักศึกษา ผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ และผู้เจ็บป่วย

3. ภาวะทางสังคมที่เอื้ออำนวย การที่ยาเสพติดจะก่อปัญหาได้ผู้ขายยาเสพติดจะต้องตัดสินใจเลือกที่จะใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องช่วยค้ำจุนในการดำเนินชีวิตด้วยเจตนาที่หวังจะรับผลประโยชน์ของยาเสพติดที่จะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2545 : 31) กล่าวว่า การป้องกันยาเสพติดโดยการใช้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน กล่าวคือ ต้องให้คนทั้งชาติช่วยกัน และรู้ถึงภัยของชาติในทุกด้านมืออยู่จริง การปลูกเร้าให้คนในชาติเกิดความรักความสามัคคี โดยกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติด เน้นการดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. การป้องกันยาเสพติด
2. การปราบปรามยาเสพติด
3. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ทักษิณ ชินวัตร (2545 : 6) กล่าวว่า แนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดว่า การดำเนินงานจะต้องตัดวงจรปัญหา 3 ประการ คือ

1. การลดความต้องการตัวยาในกลุ่มผู้เสพ (Demand) โดยนำกลุ่มผู้ติดยาเข้ารับการบำบัดรักษา โดยแก้ไขกฎหมายให้ผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วย

2. การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด (Supply) เป็นการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน การปราบปราม การควบคุมสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด

3. การป้องกันกลุ่มผู้ที่ยังไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นการป้องกันผู้บริสุทธิ์ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยการสร้างแนวทางในการสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้อง กับพฤติกรรมและความสนใจของเยาวชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545 : 20 - 21)

กล่าวถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้ 2 ยุทธศาสตร์ คือ

1. ยุทธศาสตร์การวิเคราะห์เงื่อนไขและสถานการณ์ในประเทศ

การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีความเป็นเอกภาพ และประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และพื้นที่ชายแดนของประเทศด้วย ทำให้ยากต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายา

2. ยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม การปรับปรุงระบบบริหารจัดการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เน้นการปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการดำเนินการให้เป็นไปในเชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการเพิ่มบทบาทของทุกฝ่าย ในสังคมให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาทุกขั้นตอน

กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป. : 77) กล่าวว่า ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นได้โดยมีสถานการณ์สองอย่างประกอบกัน คือ มีผู้ต้องการใช้ยาอยู่ในสังคม กับมีตัวยาคือเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้ ต่างฝ่ายต่างก็ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันแบบลูกโซ่ ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงต้องดำเนินการกับองค์ประกอบทั้งสองอย่างไปพร้อม ๆ กัน คือ การลดปริมาณความต้องการยาเสพติดลง (Demand Reduction) ในขณะที่เดียวกันต้องลดปริมาณของยาเสพติดในตลาดด้วย (Supply Reduction)

กระทรวงยุติธรรม (2545 : 8) กล่าวว่า การดำเนินงานด้านการควบคุมตัวยาคือและผู้ค้ายาเสพติดเพื่อป้องกันยาเสพติด ตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด 8 ประการ คือ

1. การสกัดกั้นยาเสพติดในพื้นที่ชายแดน
2. การควบคุมสารเคมีและสารตั้งต้น
3. การข่าว
4. การปราบปราม
5. การควบคุมตัวยาคัดแทน
6. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

7. การอำนวยความสะดวกด้านการข่าวและปราบปรามยาเสพติด

8. ความร่วมมือระหว่างประเทศ

สุรศักดิ์ โควสุภัทธ์ (2545 : 2) กล่าวถึงแนวทางการแก้ปัญหาเสพติด โดยมีแนวทางที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การป้องกันตนเอง เป็นการให้วัยรุ่นและเยาวชนพยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อให้รู้จักโทษและพิษภัยของยาเสพติด

2. การป้องกันโดยครอบครัว หมายถึง พ่อแม่ ผู้ปกครองมอบความรักความอบอุ่น ให้แก่บุตรหลานของตนเอง การมีเวลาให้แก่ลูก เพื่อลูกจะได้มีโอกาสขอคำปรึกษาแนะนำในการแก้ปัญหาชีวิต

3. การป้องกันโดยชุมชน หมายถึง ทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมที่จะช่วยกันทำให้ชุมชนปราศจากยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 9) ได้กล่าวถึงมาตรการในการเอาชนะปัญหาเสพติด 7 ประการ คือ

1. การสกัดกั้นยาเสพติดพื้นที่ชายแดน

2. การแก้ไขปัญหาคาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่

3. การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

5. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

6. การปราบปรามยาเสพติด

7. การบริหารจัดการ

สมศักดิ์ เทพงามถ้วน (2539 : 12) ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 4 ประการ คือ

1. ด้านการป้องกัน ได้แก่ การสร้างครอบครัวให้มีความรักความอบอุ่น มีความเป็นอยู่ที่ดี บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องเอาใจใส่ต่อบุตรหลานของตน

2. ด้านการปราบปราม ควรเพิ่มบทลงโทษผู้ที่กระทำความผิดซ้ำ จะต้องเพิ่มให้หนักขึ้น เพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบเกิดความเกรงกลัวจะได้ไม่กระทำความผิดอีก

3. ด้านการบำบัดรักษา ต้องมีการสร้างสถานรักษาพยาบาลผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะการบำบัดรักษาทุกคนโดยผู้ปกครองต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาด้วย และรัฐต้องให้ความสำคัญของการบำบัดรักษาให้มาก

4. ด้านพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ควรให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจค้น จับกุม เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส.

รณ ไซยประสิทธิ์ (2539 : 37) ได้กล่าวถึงแนวทางในการควบคุมการเสพวัตถุออกฤทธิ์โดยการพัฒนาด้านแรงงานและการศึกษาให้มีความพร้อมต่อสภาพของปัญหาที่ประสบอยู่และจะเผชิญต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญและต้องร่วมกันระหว่างโดย

1. ระบบครอบครัว โดยการใช้สื่อในครอบครัว คือ วิธีการให้บุคคลในครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารความคิดเห็นปรึกษาซึ่งกันและกันเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ และการป้องกัน ยาเสพติดโดยมุ่งหวังให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัว อันจะส่งผลต่อการที่จะป้องกันบุคคลในครอบครัวไม่ให้ไปใช้ยาเสพติด

2. การลดอุปสงค์ อุปทานยาเสพติด โดยต้องมีการถือปฏิบัติอย่างจริงจัง เค็ดขาดทำเป็นนโยบายของประเทศ

3. หน่วยงานเอกชนต้องร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยกันรณรงค์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเข้มงวดควดขันและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ไกร สอนสี (2540 : 81) ได้กล่าวถึง แนวทางในการป้องกันยาเสพติด ดังนี้

1. เร่งรัดและขยายการดำเนินงานปราบปรามยาเสพติดให้ครอบคลุม ทั้งเร่งรัดการปราบปรามผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อย โดยมุ่งปราบปรามตัวการผู้ที่ทำให้ปัญหายาเสพติดขยายตัว ผู้สนับสนุนและผู้มีอิทธิพล

2. ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหายาเสพติดผ่านสื่อต่าง ๆ พัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและวัฒนธรรม

3. ปรับปรุงสวัสดิการให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

4. ปรับปรุงสนับสนุนเครื่องมือ ยานพาหนะที่ทันสมัยและเพียงพอ

5. มีการฝึกอบรมทบทวนเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติทั้งในและนอก

ประเทศ

6. เน้นบทบาทของบิดามารดา โดยสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและวิธีการในการป้องกันยาเสพติดให้ครอบครัว

7. สนับสนุนให้เกิดกลุ่มในชุมชน มีการวางแผน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 78 - 79 ; อ้างอิงมาจาก Langer, 1973) ได้กล่าวถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญ 2 มาตรการ คือ

1. มาตรการระยะสั้น คือ การลดปริมาณยา เพื่อจำกัดปริมาณยาเสพติดที่ผู้ติดต้องการใช้ให้น้อยลง

2. มาตรการระยะยาว คือ การให้การศึกษาแก่ประชากรกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ยาเพื่อไม่ให้ใช้ยานอกวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ เพื่อลดความต้องการยาในสังคม

John and Batt Jes. (1985 ; อ้างอิงมาจาก ไพบุลย์ สุวรรณวาริ. 2545) ได้อธิบายถึงส่วนประกอบสำคัญ 4 ประการที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและนำไปสู่การพึ่งยา ดังนี้

1. การให้เด็กไม่ได้รับแรงเสริม หรือการสนับสนุนให้เกิดความรู้สึก การยอมรับนับถือตนเอง (Self-Derogation) จะเกิดความรู้สึกต่ำต้อยและมีพฤติกรรมในทางที่ไม่เหมาะสม

2. อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้เด็กเริ่มทดลองใช้ยาเสพติด (Peer Influence)

3. การควบคุมทางสังคมมีผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมของบุคคลในสังคม (Social Control) การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เบี่ยงเบนไปจากกลุ่มหรือบรรทัดฐานของกลุ่ม เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ (Socialization) หากบุคคลนั้นขาดแรงจูงใจหรือแรงสนับสนุน ให้มีพฤติกรรมที่ดี ที่ถูกต้องเหมาะสม บุคคลนั้นก็จะมีโอกาสที่จะมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมนั้น ๆ ได้

4. การเริ่มใช้สารเคมีบางอย่างมาก่อนก็จะมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การใช้ยาและยาเสพติดชนิดอื่น ๆ (Early Substance Use)

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 78 - 79 ; อ้างอิงมาจาก Retka. 1982) กล่าวถึงการป้องกันขั้นพื้นฐานว่าการปราบปรามเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยด้านป้องกัน แต่หลักของการป้องกันมี 2 ประการ คือ

1. การป้องกันเพื่อมิให้คนใช้ยาในครั้งแรก (Primary Prevention)

2. กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อไม่ให้ผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดรักษาแล้วกลับไปเสพ

ยาเสพติดอีก (Thirtiary Prevention)

สรุปได้ว่า การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษาและข้อมูลที่ต้องการแก่เยาวชนและประชาชนเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของการติดยาเสพติด อันจะ

เป็นการดึงเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้ห่างจากยาเสพติด โดยให้นักเรียน นักศึกษา มีเจตคติที่ถูกต้อง

2. มาตรการการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

2.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 28) ได้เสนอมาตรการการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดในสถานศึกษา ดังนี้

1. นำเรื่องยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนไทยทุกคน
2. จัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมในแต่ละระดับ
3. ให้โรงเรียนในทุกระดับมีระบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม

เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนนักศึกษาด้วยการสร้างความตระหนักรู้ การให้ตัวแบบ การปรับพฤติกรรม และควบคุมตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 6-13) กล่าวถึงแนวทางการป้องกันสิ่งเสพติด ไว้ดังนี้

1. แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติดให้แก่ นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการสร้างแนวคิดปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยให้กับนักเรียน ในการแสวงหาเทคนิควิธีเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันมิให้นักเรียนหลงใหลสิ่งเสพติด ไม่ว่าจะเกิดจากการอยากรลอง การชักชวนของผู้อื่น หรือใช้เพื่อการแก้ปัญหาใดๆ ทั้งสิ้น มีแนวคิดหลัก 3 ประการ ดังนี้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติด เป็นการสร้างแนวปฏิบัติจนเป็นนิสัยให้กับผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย

1.2 บรรยายภาคเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นกระบวนการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมสำคัญๆ แล้วหาข้อสรุปหรือหาคำตอบได้ด้วยตนเอง (Hands on Experience)

1.3 เป้าหมายสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งให้เกิดการตระหนักถึงโทษของสิ่งเสพติด ตลอดจนเลือกปฏิบัติแนวทางการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด จนเป็นนิสัย อย่างมั่นใจ และชื่นชมในการปฏิบัติตนเอง

2. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนการป้องกัน สิ่งเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษาครั้งนี้ ใช้หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านประสบการณ์ตรง (Hands on Experience) ซึ่ง ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการเรียนรู้ 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นรับรู้ ได้แก่

1. รับรู้ว่สิ่งเสพติดมีอันตราย
2. รับรู้ว่มีความจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด

ขั้นที่ 2 ขั้นเลือกทางปฏิบัติที่เป็นการปฏิเสธสิ่งเสพติด ได้แก่

1. เลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติจากกฎเกณฑ์ ข้อกำหนดของสังคม
2. การตัดสินใจ เลือกทางเลือกที่จะปฏิเสธสิ่งเสพติดด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ได้แก่

1. วางแผนปฏิบัติตามข้อบังคับของกลุ่มและสังคม
2. ปฏิบัติตามแผนด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติตนเองมั่นใจและชื่นชม ได้แก่

1. มีความมั่นใจในการปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้
2. ประเมินผลการปฏิบัติได้ด้วยตนเองอย่างชื่นชม
3. จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การป้องกันสิ่งเสพติด ในโรงเรียนประถมศึกษา

3.2 เพื่อเป็นแนวทางให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะนิสัยของนักเรียนในการป้องกัน - และหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดได้อย่างเหมาะสม

3.3 เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในการป้องกันและหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดได้อย่างมีทักษะ

4. การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งเสพติดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5. การสร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน “การป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียนประถมศึกษา” จะสมบูรณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ ต้องอาศัยปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการ ดังนี้

5.1 บรรยากาศในชั้นเรียน จัดห้องเรียนให้เหมาะสมและเอื้อต่อการทำงาน กลุ่มโดยมีอุปกรณ์ เช่น บอร์ด หรือกระดาษสร้างแบบ และเครื่องเขียนครบทุกกลุ่ม เอกสาร สื่อ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ มีเพียงพอ และได้รับการตรวจสอบแล้ว ว่าอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำมาใช้ได้ทุกกิจกรรม ที่กำหนดสภาพห้องเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกิจกรรม เช่น การประชุมกลุ่มและการประชุมใหญ่ เป็นต้น

5.2 การเตรียมตัวของครูผู้สอน ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของแต่ละกิจกรรมก่อนนำไปใช้สอน โดยเฉพาะเทคนิคต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจริง ให้ได้ประสบการณ์ตรงมากที่สุด นอกจากนี้ในขณะทำการสอน ครูควรชี้แจงการปฏิบัติงานที่ระบุในคู่มือการจัดกิจกรรม และสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หากเห็นว่าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ต้องรีบใช้คำถามนำเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ บรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ แม้จะไม่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งหมดก็ตาม เพราะสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนคือวิธีการสร้างความรู้ ไม่ใช่เนื้อหาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว

5.3 พฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนครั้งนี้ควรมีพื้นฐานในพฤติกรรมกระบวนการกลุ่ม เช่น การแบ่งกลุ่ม การเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่ม บทบาทของสมาชิกภายในกลุ่ม ตลอดจนความสามารถในการนำเสนอ และการจดบันทึก พฤติกรรมเหล่านี้ ครูควรแนะนำ หรือเสนอแนะสอดแทรกไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งและต่อเนื่อง

6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544 : 17- 21) กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ ไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรคักรร โลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุน โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

หลักในการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

1.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.3 พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2. แนวดำเนินการจัดการเรียนการสอน ในหลักสูตรได้กำหนดแนวดำเนินการจัดการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

2.1 ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

2.2 ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ

2.3 ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง หรือบูรณาการได้มากที่สุด

2.4 เป็นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

2.5 ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.6 สอดแทรกจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ในการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

2.7 เสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ

2.8 จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน จากการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแนวการจัดการสอนตามหลักสูตรดังกล่าว สถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ได้จัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สังเคราะห์และจัดทำรูปแบบ

3. แนวการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการป้องกันและแก้ปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่จะเป็นการป้องกันในกลุ่มนักเรียนที่ปกติ การแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการติดหรือใช้ สารเสพติด ทั้งภาพแวดล้อมในโรงเรียน และในชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของสารเสพติด ใช้ คำ สารเสพติด และการบำบัดรักษา กลับป้อนนักเรียนที่มีการติดหรือใช้สารเสพติด ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลการดำเนินการ ส่วน

ใหญ่เป็นการป้องกัน และแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวจำแนกเป็น 2 รูปแบบคือ

กิจกรรมที่จัดในลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีทั้งการสร้างความรู้ ทัศนคติ การสร้างกระแส การรณรงค์ ด้วยวิธีการ รูปแบบต่างๆ ตามสถานการณ์ และสภาพของท้องถิ่น

7. ขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยาเสพติดในโรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จได้ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อสอดแทรก เรื่องสารเสพติดสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ในหลักสูตร เป็นระดับ

7.2 จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน เรื่องสารเสพติดในระดับชั้นที่รับผิดชอบ

7.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีแนวการจัดกิจกรรมดังนี้

7.3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนสีขาว ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในรูปแบบของการบูรณาการสู่กลุ่มประสบการณ์

7.3.2 แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1) จัดกิจกรรมให้นักเรียนค้นคว้า เรื่องโทษภัยของยาเสพติด จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

2) เชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ เรื่องสารเสพติด

3) แบ่งกลุ่มระดมความคิด เพื่อหาสาเหตุและแนวทางการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน

4) แบ่งกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ เรื่องสารเสพติด

5) ชมกรณีตัวอย่างจากวีดิทัศน์ เรื่องโทษภัยของสารเสพติด

6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการกลุ่มวิชาต่างๆ

8. หลักและวิธีการสอนทักษะชีวิต ทักษะชีวิต (Life Skill) เป็นความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในอันที่จะจัดการกับปัญหารอบๆตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ สารเสพติด บทบาทชายหญิง ชีวิตครอบครัวสุขภาพ อิทธิพลสื่อสิ่งแวดล้อม จริยธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ (กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. 2542 : 1-11)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้และสามารถจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิต ด้านพุทธิพิสัย ที่เป็นองค์ประกอบร่วมได้แก่

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการคิดออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีขีดติดอยู่ในกรอบ

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ ประกอบด้วย ดังนี้

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness) เป็นความสามารถในการค้นหาและเข้าใจในจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างที่ตนเองมีกับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathic) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและเห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างกับเรา ไม่ว่าจะเป็ในด้านเพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว ท้องถิ่น สุขภาพ ฯลฯ

2.3 ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักให้ รู้จักรับ ค้นพบ และภูมิใจในความสามารถด้านต่างๆ (สังคม คนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น) ของตนเองโดยมิได้มุ่งสนใจอยู่แต่ในเรื่องรูปร่าง หน้าตา เสน่ห์ หรือ ความสามารถทางเพศการเรียนเก่ง ฯลฯ เท่านั้น

2.4 ความรับผิดชอบ (Social Responsibility) หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในความเจริญหรือเสื่อมของสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับความภูมิใจในตน เพราะหากคนเรามีความภูมิใจในตน คนเหล่านี้ก็มีแรงจูงใจที่จะทำดีกับผู้อื่นและสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยดังนี้

3.1 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (Interpersonal Relationship and Communication Skill) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย ไม่ว่าจะในการแสดงความต้องการความชื่นชม การปฏิเสธ การสร้างสัมพันธภาพ ฯลฯ

3.2 ทักษะการตัดสินใจ และแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมและลงมือแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด (Groping with Emotion and stress Skill) เป็นความสามารถในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของคนเลือกใช้วิธีจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้เหมาะสม และเป็นความสามารถที่จะรู้สาเหตุของความเครียด เรียนรู้วิธีการควบคุมระดับของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย และ หลีกเลี่ยงสาเหตุพร้อมทั้งเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

สรุป จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดดังนี้ แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร จุดประสงค์ของหลักสูตรการสอนทักษะชีวิตเพื่อป้องกันสารเสพติดถูกกำหนดจากองค์ประกอบ ทักษะชีวิตครบทุกองค์ประกอบ ซึ่งมีผลในการพัฒนาทักษะชีวิตกลุ่มเป้าหมายได้สมบูรณ์ขึ้น

2.2 ด้านนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 28) ได้ เสนอมาตรการการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาในด้านนักเรียน ดังนี้

1. ให้นักเรียนรู้เท่าทันสถานการณ์ปัญหายาเสพติด
2. สร้างทักษะในการแก้ปัญหาที่ตนเองอาจเผชิญอย่างถูกวิธีและไม่หันไปพึ่งยาเสพติด
3. ป้องกันมิให้นักเรียนนักศึกษาที่เป็นเด็กดีกลายเป็นเป้าหมายของผู้ใช้ ยาเสพติดหรือตกเป็นเหยื่อของนักค้ายาเสพติด
4. ปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษาให้ลดละเลิก ยาเสพติด โดยกระตุ้นให้ลูกคิดและตัดสินใจด้วยตนเองว่าพฤติกรรมใดควรทำไม่ควรทำ จัดค่ายชุมชนด้านภัยยาเสพติด เป็นต้น

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 31) กลยุทธ์ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหานักเรียนติดยาเสพติดในสถานศึกษา จำเป็นต้องดำเนินงานด้วยวิธีการเหมาะสม สำหรับกลุ่มเป้าหมาย โดยระดมทรัพยากรทางการศึกษา และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการ โดยการจำแนกนักเรียน ออกตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก การจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของ พฤติกรรมเสี่ยงนี้จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ เหล้า บุหรี่ หรือเริ่ม ทดลองใช้ยาเสพติดบางชนิดและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด

1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

1.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด

2. ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำ ชุมชน สมาคมครู ผู้ปกครอง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

3. ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดกิจกรรมเหล่านี้ควรมีครู อาจารย์เป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำนักเรียนด้วย

4. ใช้มาตรการแทรกแซงเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหา นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงด้วยการทดลองใช้ยาเสพติด หรือใช้ยาเสพติดมาระยะหนึ่ง แต่ยังไม่ได้ติดยาเสพติด พบว่ารูปแบบที่ใช้และประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหานี้ คือการใช้ มาตรการแทรกแซง โดยเรียกชื่อมาตรการดังกล่าวแตกต่างกันไป เช่น คลินิกสุขภาพนักเรียน คลินิกสุขภาพวัยรุ่น เป็นต้น มาตรการแทรกแซง เป็นมาตรการที่ใช้กับนักเรียนที่เริ่มมีปัญหา การใช้ยาเสพติด โดยที่นักเรียนนั้นยังไม่ติดยาเสพติด มาตรการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมอื่นๆ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 หักพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด

4.2 ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักเรียนและผู้ปกครองเป็นรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่ม

4.3 ป้องปราม โดยการเข้มงวดในการตรวจเพื่อป้องกันการลักลอบ การนำยาเสพติดเข้าไปในโรงเรียนและที่บ้าน เข้มงวดในเรื่องเวลาการมาโรงเรียนและกลับบ้าน และเป็นการสุ่มตรวจปีสวาระกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

4.4 สร้างนักเรียนแกนนำกลุ่มเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

5. การปฏิบัติตนของนักเรียน มีข้อเสนอจากสำนักงานเลขาธิการกรมสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 40) ได้เสนอมตรการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ดังนี้

5.1 ให้ความรู้เรื่องโทษของสารเสพติดต่างๆ แก่นักเรียน

5.2 บุคลากรในโรงเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ติดสารเสพติดทุกชนิด

5.3 สถานที่ของโรงเรียนต้องไม่เอื้ออำนวยต่อการเสพยาเสพติด

5.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้ประโยชน์ เช่น จัดการแข่งขันกีฬาให้นักเรียนการจัดกิจกรรมทางด้านศิลปะ และดนตรี เป็นต้น

5.5 ประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด

5.6 ขอความร่วมมือหน่วยงาน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด

2.3 ด้านบุคลากร

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 28) ได้เสนอมตรการการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาด้านบุคลากร ดังนี้

1. พัฒนาคณาจารย์เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. พัฒนาคณาจารย์ในโรงเรียนให้มีขีดความสามารถที่จะให้คำปรึกษาหารือและแก้ปัญหาเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ทดลองยาเสพติด ใช้ยาเสพติด และติดยาเสพติด

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และสำนักงาน ป.ป.ส. (2543 : 55) กล่าวถึงการบริหารงานเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาว่า การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนได้ดำเนินการกับนักเรียนโดยตรงแล้ว โรงเรียนยังควรดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การกำหนดนโยบาย สถานศึกษาทุกแห่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ผลอันสืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้มี

นโยบายที่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา และสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ทวีความรุนแรงขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา นโยบายดังกล่าว สถานศึกษาทุกระดับชั้น ได้สนองตอบและเร่งรัดการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องมาโดยตลอด เมื่อสถานศึกษา ได้รับนโยบายดังกล่าวมาจากต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษาควรประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจ และแสวงหาความร่วมมือในการดำเนินงานจากบุคลากรในสถานศึกษา โดยให้ครูอาจารย์ทุกคนในสถานศึกษา ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้แก่นักเรียน เป็นภารกิจหลักอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการสอน ตลอดจนขอความร่วมมือไปยังพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนในการเอาใจใส่ สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานของตนนอกจากนั้น โรงเรียนยังได้ร้องขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โรงเรียนควรมีการดำเนินงานให้การศึกษเพื่อป้องกันยาเสพติดแก่ผู้ปกครองและชุมชนควบคู่กันไปกับการดำเนินงานในโรงเรียน

2. การจัดตั้งทีมงานในการบริหารงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในสถานศึกษา โดยระดมครู - อาจารย์ หลายฝ่าย เช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจกรรม อาจารย์ประจำชั้น ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทีมงานนี้ควรมีผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครองหรือบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมเป็นหัวหน้าทีม ทีมงานมีภารกิจ ดังนี้

2.1 ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาเสพติด และพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆของนักเรียน/ศึกษา ในสถานศึกษาและในชุมชน โดยรอบสถานศึกษานั้น และวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาในรูปของรายงานสภาพปัญหาและปัจจัยสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในสถานศึกษา และชุมชน

2.2 กำหนดแนวทางและดำเนินกิจกรรมจากผลของการศึกษาสภาพปัญหา และพฤติกรรมเบี่ยงเบน แนวทางการดำเนินงานนี้ครอบคลุมการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม คือ นักเรียนนักศึกษาทั่วไปที่ยังไม่มีปัญหา นักเรียนนักศึกษา ที่เริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแต่ยังไม่ติดยาเสพติดนักเรียนและนักศึกษาที่ติดยาเสพติด และนักเรียนนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการค้าและการจัดยาเสพติดให้แก่เพื่อนในสถานศึกษา

2.3 แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ปัจจุบันกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการ โดดๆ เฉพาะครู - อาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนเท่านั้น ชุมชนรอบๆ โรงเรียนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ประกอบการจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังบุคลากรในชุมชน เช่น ตำรวจ แพทย์ และผู้นำชุมชนอื่นๆ ได้รับเชิญเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาพร้อมกับโรงเรียนหรือสถานศึกษา ดังนี้

2.3.1 บทบาทในการติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ผลของการดำเนินงาน

2.3.2 การพัฒนาทีมงาน เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ครูอาจารย์ที่เข้าร่วมทีมงานใหม่ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการดำเนินงาน สถานศึกษาจึงควรทำการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติด โดยจัดให้มีการฝึกอบรมการสัมมนาภายในสถานศึกษานั้นๆ หรือโดยการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ต้นสังกัดและ/หรือหลักสูตรที่สำนักงาน ป.ป.ส. จัดขึ้น หลักสูตรที่ควรมีการฝึกอบรมแก่บุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา หลักสูตรแนะแนว หลักสูตรการฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติดและเอดส์ หลักสูตรการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์และประสิทธิภาพของการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา

2.3.3 การศึกษาวิจัยและพัฒนากิจการดำเนินงาน เนื่องจากปัญหายาเสพติดมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในแต่ละช่วงเวลา แต่ละระดับ การศึกษาจะมีปัญหาการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่แต่ละระดับการศึกษาจะมีการศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนากลยุทธ์และรูปแบบในการดำเนินงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานศึกษาในแต่ละระดับ

ในระดับประถมศึกษาครูอาจารย์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่นักเรียน ดังนั้นการดำเนินในระดับนี้จึงควรมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันในระยะยาว โดยครูจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการป้องกันยาเสพติด โดยมีการจัดทำแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการป้องกันยาเสพติดพร้อมทั้งสื่อที่ใช้ประกอบเพื่อให้ครูอาจารย์ได้สะดวกในการนำไปใช้ในวิชาที่เหมาะสม

ในระดับมัธยมศึกษาได้มีการศึกษาสภาพปัญหาการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษา และได้มีการประชุมสัมมนาพัฒนายุทธศาสตร์เชิงรุกในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ยาเสพติดในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการใช้กิจกรรม เพื่อนเพื่อเพื่อนหรือเพื่อนเตือนเพื่อนเพื่อนให้นักเรียนมีความสามารถในการให้ความช่วยเหลือ เพื่อน ดักเตือนเพื่อนให้พ้นจากปัญหาเสพติดและเอดส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในระดับอาชีวศึกษาได้มีการประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และมีการพัฒนาการใช้กลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อประโยชน์ ในการป้องกันยาเสพติดและโรคเอดส์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในทุกระดับการศึกษาได้มีการพัฒนาชุดการฝึกทักษะ เพื่อการป้องกัน ยาเสพติดและเอดส์ เพื่อให้ครูอาจารย์ นำไปใช้ฝึกทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติด โดย สอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และปฏิเสธเพื่อนหรือบุคคลผู้ชักชวนให้นักเรียนใช้ ยาเสพติด ทักษะชีวิตจะช่วยให้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดย ไม่จำเป็นต้องใช้ยาเสพติด

3. บทบาทของบุคลากรในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหาเสพติด เรื่องนี้ สวาท ภูคำแสน (2539:1-5) ได้เสนอแนะไว้สรุปดังนี้

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทสำคัญ คือ บิดและปฏิบัติงานเสนอ นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติอย่างจริงจัง ประสานงานกัน อย่างใกล้ชิดกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนกำกับ ดูแล ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในโรงเรียน อย่างใกล้ชิดนอกจากนี้ควรดำเนินงานต่าง ๆ ดังนี้

1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสารเสพติดต่างๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งต้องเข้าใจว่ายาเสพติด หมายถึง บุหรี่ สุรา กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน ฯลฯ นอกจากนี้ยังต้องเข้าใจ ในรายละเอียดอื่นๆ ด้วย เช่น พิษภัย อาการที่เกิด วิถีเสพ แหล่งจำหน่าย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถ แนะนำนักเรียน ครู อาจารย์ และบุคลากรทุกคนได้อย่างถูกต้องถึงแม้เราไม่ใช่แพทย์แต่ควรรู้ ไว้อย่างถ่องแท้ว่าอะไรไม่ใช่ เพื่อประโยชน์หลายประการ

2) ไม่เปิดหรือปล่อยโอกาสให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาแสวงหาประโยชน์จาก ยาเสพติดในสถานศึกษา

3) ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างโดยการไม่เสพยาเสพติด

4) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบ และดูแลครอบครัวตนเองให้เป็นสุขดูแล และป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตของบุตรหรือญาติในครอบครัวของตนเอง

5) ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นข้าราชการครูระดับใดก็ตาม ต้องตระหนักเสมอว่า “เราคือครูคนหนึ่ง” ที่ต้องดูแลอบรมนักเรียนทุกคนด้วยความเอาใจใส่ และประสานงานกับทุกคนทุกฝ่ายคือ ผู้ช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ครูประจำชั้น ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ดำรวจชุมชน ในการร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหานี้

6) การคัดเลือกครู อาจารย์ เพื่อทำหน้าที่ครูประจำชั้น หรือ อาจารย์ที่ปรึกษาต้องดำเนินการอย่างสุจริตรอบคอบ มีคุณสมบัติเหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดี

7) สนับสนุนการทำงานของครู อาจารย์และบุคลากรทุกคนในการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียนอย่างใกล้ชิด

8) สร้างเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและเอาใจใส่

3.2 ผู้ช่วยบริหาร ผู้ช่วยบริหารโรงเรียนทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการดำเนินการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตร่วมกัน จะถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองหรือของผู้บริหารไม่ได้ จะต้องถือว่าเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

1) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง โดยหน้าที่และงานของฝ่ายปกครอง นักเรียนนั้นมีไว้เพื่อให้ นักเรียนมีผู้ปกครองดูแลแทนบิดา มารดา ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในโรงเรียนภายใต้ระเบียบวินัยที่กำหนดไว้อย่างมีความสุขพอสมควร จะต้องรับภาระการป้องกันไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนและส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้พัฒนายิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และอุดมการณ์ของโรงเรียนที่ตั้งไว้ ดังนั้นงานด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตจึงเป็นงานที่ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ โดยตรงด้วยความเอาใจใส่เข้มงวดกวาดขันตลอดจนการประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารทราบทุกระยะและต้องประสานงานกับทุกๆ คนช่วยผู้บริหารทุกฝ่าย ครูประจำชั้น ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ดำรวจ ชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

2) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการสอดแทรกการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในทุกรายวิชา กำชับและติดตามให้ครูผู้สอนปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

3) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ ต้องวางแผนและดำเนินการให้บริการนักเรียนให้ได้รับความสะดวกในทุกด้าน อาทิ อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องส้วม ฯลฯ จัดกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม กำชับและติดตามให้ครู อาจารย์และบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ที่เป็นแหล่งเสพยา เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ต้องจัดการให้ดี สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมออาจจ้างเอกชนดำเนินการก็ได้จะเป็นการระวังเป็นป้องกันการใช้สถานที่ในการเสพยาได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองด้วยและครูมีการจัดเวรยามรักษาการณ์ดูแลอย่างสม่ำเสมอ

4) ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ ต้องวางแผนดำเนินการให้บริการการจัดกิจกรรมต่างๆ ในหน้าที่เกี่ยวข้องให้ได้รับความสะดวก จัดกิจกรรมเสริมที่เหมาะสมและกำชับ/ติดตามให้ครู อาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติจริงจังและต่อเนื่อง และยังคงมีบทบาทเช่นเดียวกันกับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครอง

3.3 ครูประจำชั้น คือบุคคลที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ต้องมีความเสียสละอย่างมาก ต้องมีบทบาทดังต่อไปนี้

1) มีความเอื้ออาทรต่อนักเรียนทุกคน รู้จัก และเข้าใจธรรมชาตินักเรียน เข้าใจปัญหาครอบครัว ปัญหาส่วนตัวของนักเรียนทุกคน ให้คำปรึกษา แนะนำได้ทุกเมื่อ

2) เยี่ยมบ้านหรือที่พักของนักเรียนทุกคน รู้จักสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนหาโอกาสเข้ากลุ่มนักเรียน รับประทานอาหารร่วมกัน ชักถาม หาข้อมูลปัญหาความต้องการของนักเรียนรายบุคคล

3) ให้ความเป็นกันเองกับนักเรียนทุกคน ถือว่าเป็นลูกหลาน เป็นน้อง เป็นพ่อแม่ที่เหมาะสมตามวัยของครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษา

4) จำชื่อของนักเรียนในห้องได้ทุกคนเรียกชื่อได้ถูกต้อง รู้ข้อมูลพื้นฐาน รู้จักบ้านของนักเรียนทุกคน

5) ไม่พูดถึงปมด้อยของนักเรียนหาจุดดีและยกย่องชมเชยเมื่อมีโอกาส เสริมสร้างขวัญและกำลังใจนักเรียนอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

6) สอน และฝึกให้นักเรียนเป็นคนเข้มแข็ง แข็งแกร่ง เป็นของตัวเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้

7) ครูประจำชั้นต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทั้งส่วนตัวการงาน คุณธรรม จริยธรรม ไม่เสพยาเสพติด ต้องรับผิดชอบหรือดูแลครอบครัวของตนเองให้เป็นสุข ดูแลป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาด้านยาเสพติดของบุตรหรือญาติในครอบครัวด้วย

3.4 ครูผู้สอน คือผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากมีส่วนพบปะกับนักเรียนในคาบสอนต้องดูแลแนะนำนักเรียน เพื่อป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดของนักเรียน และควรมีบทบาทอื่นๆ เช่นเดียวกับครูประจำชั้น

3.5 นักเรียน นักเรียนทุกคนในโรงเรียนต้องตระหนักในผลร้ายและพิษภัยของยาเสพติดตลอดจนเป็นหูเป็นตา แนะนำตักเตือนเพื่อน หากเห็นว่ามีพฤติกรรมเสพยาเสพติดหรือออกนอกกลุ่มช่องทาง ในลักษณะ “เพื่อนเตือนเพื่อน” การจัด “คู่สัญญา” หรือ “ผูกเสี่ยว” เป็นต้น นอกจากนี้นักเรียนควรทำหน้าที่รายงานข้อมูลให้แก่ครูประจำชั้นทราบด้วย

3.6 นักการภารโรง นักการภารโรงเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญสอดส่องดูแลและช่วยป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดในโรงเรียนได้ส่วนหนึ่ง เพราะมีหน้าที่ดูแลบริเวณทั่วไปของโรงเรียนและอาคารต่างๆ ภายในโรงเรียน ห้องน้ำห้องส้วม หากพบนักเรียนหรือทราบว่านักเรียนใช้ยาเสพติดก็อาจรายงานให้ครู อาจารย์ทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

กล่าวโดยสรุปการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพยาเสพติด จะต้องร่วมกันหลายฝ่าย โดยใช้แนวคิดของการมีส่วนร่วมทั้งบุคลากรในสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรอื่นๆ ชุมชนและผู้ปกครอง โดยการผสมผสานกันไปทั้งมาตรการป้องกัน การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพและการปราบปรามยาเสพติดควบคู่กันไป ตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วย การให้การศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมทางเลือก การสอนกิจกรรมการใช้ทักษะชีวิตที่จะช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนให้มีความสามารถในการปฏิเสธยาเสพติด

2.4 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรปรากฏว่าได้มีการดำเนินงานในโรงเรียนที่เป็นแบบอย่าง ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3. 2547 : 2)

1. กิจกรรม แคนนำเยาวชนในสถานศึกษาด้านภัยยาเสพติด การดำเนินการ แคนนำเยาวชนในสถานศึกษา จัดประชุมปฏิบัติการให้กับเพื่อนนักเรียนในระดับมัธยมโดยกระบวนการกลุ่ม เกม เขียนภาพระบายสี จัดแสดงผลงานทางศิลปะและดนตรี

2. กิจกรรมการเข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิต การดำเนินการ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เข้าค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเวลา 2 คืน 3 วัน โดยมีพระภิกษุเป็นวิทยากรใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นสื่อในการโน้มนำจิตใจเยาวชนในการประพฤติและปฏิบัติตนได้อย่างเป็นสุจริตที่มีความเจริญทางสติและปัญญา

3. กิจกรรมเสริมทักษะชีวิตป้องกันยาเสพติด (อาสาสมัครป้องกันไฟฟ้า) ดำเนินการจัดอบรมอาสาสมัครป้องกันไฟฟ้า กับสถานีควบคุมไฟฟ้า เพื่อทักษะในการปฏิบัติงานเป็นการเสริมทักษะชีวิต

4. กิจกรรมรณรงค์ยาเสพติดให้โทษวันสุนทรภู่ การดำเนินการ จัดให้มีการประกวดเขียนคำขวัญต่อต้านยาเสพติด เนื่องในวันสุนทรภู่

5. การอบรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดและเอดส์

6. กิจกรรมวันงดสูบบุหรี่โลก มีการจัดกิจกรรม การตอบปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด การประกวด คำขวัญ การจัดนิทรรศการ

7. กิจกรรมสระนำรู้ เสี่ยงตามสายโดยนักเรียน การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จัดอบรมนักเรียนโดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน สาธารณสุข ทหาร และตำรวจ

8. กิจกรรมยาเสพติดให้โทษ จัดกิจกรรมการดำรงป้องกันสารเสพติด โดยการตอบปัญหา จัดนิทรรศการระหว่างเวลาพักกลางวัน

9. กิจกรรม การประชุมวันสุดสัปดาห์ จัดประชุมนักเรียน ครูพบปะให้โอวาท คำปรึกษา แนะนำกับนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544:95-96) ได้ดำเนินกิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมการอบรมจริยธรรม การดำเนินการ พระสงฆ์ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะในการดำเนินชีวิต พานักเรียนไปวัด ฟังธรรม นั่งสมาธิและฟังปาฐกถาธรรม

2. กิจกรรม การอบรมทักษะชีวิต การดำเนินการ จัดอบรมทักษะชีวิตให้กับเด็ก โดยความร่วมมือของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ โรงเรียนเทพมิตรศึกษา และค่ายวิภาวดีรังสิต

3. กิจกรรมเพื่อชีวิตที่ดีกว่า การดำเนินการ ประสานงานโรงพยาบาลสุราษฎร์ ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจให้กับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

4. กิจกรรมทัศนศึกษา การดำเนินการพานักเรียนศึกษาดูงาน ณ สำนักสงฆ์สวนดีไมตรี สัมผัสธรรมชาติรับปฏิญาณสากลของเยาวชน 5 ประการ คือ ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ และกิจกรรมในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็ก เยี่ยมชมบริษัทเสริมสุขจำกัด ชมวัดเกาะธรรมประทีป สถานฟื้นฟูบำบัดผู้ติดยาเสพติด ฟังปาฐกถาธรรมจากผู้มีประสบการณ์ชมธรรมชาติ ศึกษาพระธรรม

5. กิจกรรมพัฒนาสุขภาพจิตในสถานศึกษา การดำเนินการ กลุ่มงานจิตเวชของโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ดำเนินทักษะชีวิตแบบมีส่วนร่วม

6. กิจกรรม ลานกีฬาพัฒนาชีวิต การดำเนินการ มีการแข่งขันกีฬาภายในเลือกเล่นกีฬาตามใจชอบในเวลาว่าง

7. กิจกรรม ลานดนตรี และการแสดง การดำเนินการ ประกวดร้องเพลงฝึกเล่นดนตรีไทย การแสดงบนเวที

8. กิจกรรมการตรวจค้น และควบคุมพฤติกรรม การดำเนินการ ตั้งสารวัตรนักเรียน/ครู คอยควบคุมดูแล

9. กิจกรรมธรรมะเพื่อเยาวชน การดำเนินการ ฝึกสติสัมปชัญญะ และสมาธิเบื้องต้น ตอบปัญหาธรรมะ ไต่วาที่ธรรมะ ปฏิทินความดี ปากเป็นเอก มองแต่แง่ดีเลิศ

10. กิจกรรมการแนะแนวอาชีพ การดำเนินการ ฝึกให้เด็กทำขนมปุยฝ้ายทำถั่วเหลืองโอวัลติน ทำเค้กกล้วยหอม ทำขนมลูกกี้ ทำน้ำแข็งหลอดจากน้ำผลไม้ ทำของที่ระลึกและของชำร่วย

3. โรงเรียนวัดดอกไก่อันต์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 27 กิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 105-108)

3.1 กิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตครูอาจารย์ โดยส่งครูอาจารย์ผู้รับผิดชอบเข้ารับการพัฒนาจิตของศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย และส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรมตามโครงการ โรงเรียนสีขาวของจังหวัดเพชรบุรี ผลการดำเนินงานครูอาจารย์ผู้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง

3.2 กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน มีสาระสำคัญคือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของทุกห้อง ทุกระดับชั้น โดยการสอดแทรกเนื้อหาในบทเรียน ใช้กิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมโดยอภิปราย ไต่วาที่ เขียนบทความ จดหมายข่าว แต่งบทร้อยกรอง เป็นต้น

3.3 กิจกรรมโครงการโรงเรียนสีขาว มีสาระสำคัญของกิจกรรมคือ ประชุมคณะกรรมการจากผู้ปกครอง สมาคมผู้ปกครอง ครู แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 4 ประสาน 2 คำ เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ

3.4 กิจกรรมวันต่อต้านยาเสพติดแห่งชาติ มีสาระสำคัญของกิจกรรมคือ ครู นักเรียน วัง เคนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด จัดกิจกรรมทนายปัญหายาเสพติด โดยให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมโครงการ

3.5 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาและกีฬาประเภทต่างๆ มีสาระสำคัญคือ จัดทำป้าย ประชาสัมพันธ์ เคนขบวนรณรงค์ จัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ผลการดำเนินการนักเรียนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.6 กิจกรรมอบรมผู้นำอนามัยนักเรียน สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดทำหลักสูตรอบรมผู้นำนักเรียนร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี ให้ความรู้แก่นักเรียนในการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดและเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน

3.7 กิจกรรมค่ายอาสา อากาศสดใส ปลอดภัยวันบุรี สาระสำคัญของกิจกรรมคือจัดอบรมตัวแทนนักเรียนให้ความรู้เรื่องภัยของบุรี ผลการดำเนินการ นักเรียนตัวแทนผ่านการอบรมสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนอื่นได้

3.8 กิจกรรม “แกนนำเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่สูบบุหรี่” สาระสำคัญของกิจกรรมคือ เชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้จัดการอบรมให้ตัวแทนนักเรียน เผยแพร่กับนักเรียนในโรงเรียน

3.9 กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ไทย สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดกิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ ให้กับนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ตอบปัญหาสารเสพติด นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสุข

3.10 กิจกรรมต่อต้านยาเสพติดในวันมอบทุนการศึกษา สาระสำคัญของกิจกรรม คือจัดพิธีมอบทุนการศึกษา ได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนร่วมกิจกรรม นักเรียนปฏิญาณตนว่าจะไม่ยุ่งกับยาเสพติด

3.11 กิจกรรมผู้ปกครองและครู สาระสำคัญของกิจกรรมคือ เชิญผู้ปกครองของนักเรียนพบครูประจำชั้น ได้และเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องสารเสพติดและร่วมรณรงค์ด้วยกัน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3.12 กิจกรรมสร้างเกราะป้องกันสารเสพติดในวันสำคัญ สาระสำคัญของกิจกรรม คือ จัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่นวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ เชิญพ่อ แม่ ของนักเรียนมาร่วมพิธี และให้นักเรียนปฏิญาณตนว่าจะไม่ยุ่งกับสารเสพติด

3.13 กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ด้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรม คือ กิจกรรมเข้าค่าย ลูกเสือ ยุวกาชาด ให้คิดคำขวัญต่อต้านยาเสพติด ให้ลูกเสือ ยุวกาชาด ปฏิญาณตนไม่เกี่ยวกับยาเสพติด

3.14 กิจกรรม JUST SAY NO ! สาระสำคัญของกิจกรรมคือ ผู้นำยุวกาชาด เข้าร่วมกิจกรรม และกล่าวปฏิญาณ ปฏิเสธยาเสพติด ซึ่งได้นำไปขยายผลในโรงเรียนต่อไป

3.15 กิจกรรมประกวดความพร้อมต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรม คือ ให้นักเรียนไปค้นคว้าเรื่องยาเสพติด และนำเรื่องที่ทำได้ไปจัดบอร์ด ในห้องเรียนหน้าห้องเรียน ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ และสามารถแนะนำผู้อื่นได้

3.16 กิจกรรมธรรมะ 5 นาที สาระสำคัญของกิจกรรมคือ นิมนต์พระสงฆ์ และฆราวาสที่มีความรู้ทางศาสนาอบรมนักเรียนเดือนละ 2 ครั้ง ซึ่งได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดี

3.17 กิจกรรมติดป้ายประกาศต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรมคือ นักเรียนจัดทำคำขวัญ ป้ายประกาศ ในลักษณะเชิญชวนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

3.18 กิจกรรมอบรมคุณธรรม “ค่ายพุทธบุตร” สาระสำคัญของกิจกรรมคือ จัดทำหลักสูตร นิมนต์พระสงฆ์มาอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน

3.19 กิจกรรมโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย สาระสำคัญ คือ เปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยหลักสูตรมัธยมศึกษา โดยนิมนต์พระสงฆ์มาสอน

3.20 กิจกรรมวาดภาพต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญคือ จัดตั้งชมรมวาดภาพและมีครูศิลปะสอนวาดภาพนอกเวลาเรียน

3.21 กิจกรรมแข่งขันมินิมาราธอนด้านยาเสพติด สาระสำคัญคือ จัดกิจกรรมวิ่งมินิมาราธอนวัดดอนไถ่เตี้ยด้านภักยาบ้า โดยเชิญชวนนักเรียน ผู้ปกครอง นักวิ่ง ทั่วประเทศเข้าร่วม

3.22 กิจกรรมสนับสนุนขบวนการรณรงค์รณรงค์ด้านภัยของกองทัพก สาระสำคัญ คือ จัดครู นักเรียนนำอาหารไปต้อนรับคาราวานจักรยานด้านภักยาบ้าของกองทัพกและร่วมกิจกรรมบนเวทีของจังหวัด

3.23 กิจกรรมยาเสพติดกลับมา สาระสำคัญ คือ เชิญผู้เคยติดยาเสพติดมาเล่าประสบการณ์ให้นักเรียนฟัง นักเรียนซักถามปัญหาข้อสงสัย

3.24 กิจกรรมการประกวดผลงานของนักเรียนเกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติด สาระสำคัญของกิจกรรม คือ จัดส่งผลงานของนักเรียนประเภทเรียงความ คำขวัญ บทร้อยกรอง เพื่อจัดส่งเข้าประกวด

3.25 กิจกรรมห้องแนะแนวบริการนักเรียน สาระสำคัญ คือ จัดครูแนะแนวให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียนตลอดเวลา จัดมุมบริการเอกสาร ชื่อ ความรู้ นักเรียนสามารถเข้ารับบริการได้ตลอดเวลา

3.26 กิจกรรมชักจูงผู้ติดยาไปปรึกษาได้สำเร็จ สาระสำคัญ คือ ให้นักเรียนแนะนำญาติ พี่น้องที่ติดยาเสพติดมาพบครูแนะแนว ครูแนะแนวให้ความรู้ชักจูงให้เข้ารับการรักษาที่สถานบริการของรัฐ

3.27 กิจกรรมเผยแพร่โครงการต่อต้านยาเสพติดทางสื่อมวลชน มี สาระสำคัญคือ นำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการจัดประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง และท้องถิ่น หนังสือพิมพ์โรงเรียน และทางสถานีวิทยุ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 28) ได้เสนอมาตรการการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนี้

1. ส่งเสริมการรวมกลุ่มหรือชมรมเพื่อให้เกิดเป็นพลังในการต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษา
2. จัดทำแผนและดำเนินการรณรงค์ให้กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 15 ปี ให้มีทัศนคติปฏิเสธยาเสพติดละปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาต่อต้านยาเสพติด
3. จัดโครงการ โรงเรียนสีขาว

2.5 ด้านครอบครัว

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2544 : 30) ได้เสนอมาตรการการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาด้านครอบครัวดังนี้

1. สร้างความรักและความอบอุ่นในครอบครัว
2. สร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเพื่อป้องกันยาเสพติด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 (2548 : 12) ปัญหาสุขภาพจิต ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อตัวผู้เสพออย่างเดิวนั้น ยังส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมในอีกหลายประการ ตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ จนไปถึงความมั่นคงของประเทศชาติ ดังนั้นการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต จึงไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหน่วยงานเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องร่วมมือป้องกันและแก้ปัญหา

1. บิดามารดาและผู้ปกครองเป็นที่ปรึกษาที่ดี ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรหลานในบ้าน โดยการทำตัวเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำเมื่อบุตรหลานมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องอื่นๆ ที่บุตรหลานต้องการ
2. การเอื้ออาทร การใส่ใจในความเป็นอยู่ของบุตรหลาน และทุกคนในครอบครัวเป็นวิธีหนึ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้ห่างไกลยาเสพติด เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัว
3. อย่าให้อารมณ์เหนือเหตุผล การใช้อารมณ์ที่ก้าวร้าวรุนแรง โดยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีไม่เหมาะสมอาจทำให้เด็กตกใจ สับสน กลัวจนทำอะไรเสียหายนาน ๆ เข้าอาจทำให้บุตรขาดที่พึ่งทางใจ หันไปพึ่งยาเสพติด
4. สังเกตพฤติกรรมบุตรหลาน โดยเฉพาะบุตรหลานที่มีอายุย่างเข้าสู่วัยรุ่น ผู้ปกครองพยายามสังเกตดูแลพฤติกรรมว่าเด็กมีปัญหาอะไรบ้างเพราะเด็กวัยนี้จะมีปัญหาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและสังคมรอบด้าน ดังนั้นผู้ใหญ่ควรสังเกตพฤติกรรมว่าผิดปกติหรือไม่
5. ให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดชนิดต่างๆ ที่เด็กควรทราบถึงโทษและผลเสียที่จะเกิดขึ้นเมื่อไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
6. หากิจกรรมที่ดีให้บุตรหลาน ยามว่างให้หากิจกรรมหรืองานที่สามารถช่วยเหลือครอบครัวมาแนะนำให้บุตรหลานได้ทำ
7. ส่งเสริมให้บุตรหลานออกกำลังกาย เพื่อเป็นการปลูกฝังบุตรหลานให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลยาเสพติด ผู้ปกครองควรส่งเสริมให้บุตรหลานเล่นกีฬาตามที่ชอบและถนัดสิ่งที่ได้คือการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ร่างกายแข็งแรง
8. เก็บผลิตภัณฑ์ที่เป็นสารระเหยไว้ในที่ปลอดภัย มีประเภ น้ำ กาว และอื่นๆ ที่นำมาใช้ในบ้าน เมื่อใช้เสร็จแล้วควรเก็บไว้ในที่ปลอดภัยที่สุดเพราะถ้าผู้อื่นไม่ทราบอาจนำไปใช้ให้เกิดโทษได้

9. หลีกเลี่ยงการคบกับเพื่อนที่ชอบดื่มสุรา และเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสิ่งเสพติด ซึ่ง อาจจะทำให้เกิดความเสียหายมาสู่ตนเองและครอบครัว

จากการศึกษาทฤษฎี เอกสาร แนวทางนโยบายโดยเฉพาะแนวนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 3 ได้นำมาเป็นนโยบายหลักในการแก้ปัญหายาเสพติดโดยวางยุทธศาสตร์มาตรการในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดโครงการ “ครอบครัวเข้มแข็ง โรงเรียนอบอุ่น” เพื่อเชื่อมและหลอมรวมพลังระหว่างบ้านและโรงเรียนให้เป็นที่พึ่งแก่เด็ก และเยาวชนอย่างแท้จริง
2. นำศาสนธรรมสู่เด็กและเยาวชนให้เป็นหลักในการดำรงชีวิตด้วยความร่วมมือระหว่างสถาบันทางศาสนาและโรงเรียน
3. สร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีและเคารพในประ โยชน์สาธารณะ เหนือประโยชน์ส่วนตัวด้วยการร่วมกิจกรรมตามหลักสูตรและแนวทางของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และการฝึกหลักสูตรของนักศึกษาวิชาทหาร
4. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ได้ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยเพื่อพัฒนาสุขภาพกายและใจ เสริมสร้างวินัยในตนเองและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นทีม
5. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ได้เล่นดนตรีเพื่อกล่อมเกลาจิตใจและเสริมสร้างสุนทรียภาพ
6. ส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปะเพื่อให้เด็กและเยาวชน ได้ค้นพบความสามารถของตนมีช่องทางในการแสดงออกและสื่อสารที่หลากหลายและสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับโลกแห่งอนาคต

สรุป จากมาตรการการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน งานป้องกันยาเสพติดต้องได้รับการช่วยเหลือและประสานในทุกหน่วยงาน ทุกสถาบันที่จะต้องร่วมมือ ประสานในการประสานความร่วมมือที่ทุกหน่วยงานต้องประสานการแก้ไข

3. กลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นต้องดำเนินการด้วยวิธีการเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายโดยระดมทรัพยากรทางการศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้มีการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินการ โดยการจำแนกนักเรียน ออกตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก

1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ยาเสพติดบางชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด

1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

1.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด

การจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของพฤติกรรมเสี่ยงเช่นนี้จะทำให้สามารถ กำหนดมาตรการที่จะดำเนินการกับแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน

2. ผสมผสานมาตรการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยใช้มาตรการทั้ง 3 มาตรการ คือ

2.1 การป้องกันยาเสพติด โดยดำเนินการทั้งการให้การศึกษา การ แทรกแซงพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด การแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาและการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ

2.2 การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

2.3 การปราบปรามยาเสพติด

การที่จะเลือกใช้มาตรการใดในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาจากการ วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายระดับมัธยมศึกษาของ โรงเรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ใน สถานศึกษาจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ สถานศึกษาทุกคน อันได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสมาคมครูและผู้ปกครอง หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สารวัตร นักเรียน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและหน่วยงานภาคเอกชนในแต่ละท้องถิ่น

4. การให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดใน สถานศึกษาเนื่องจากปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเป็นเรื่องที่นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของ ปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรง ดังนั้นการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับรู้และมีส่วนร่วมใน การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จะเป็นแนวทางให้เกิดการยอมรับและยึดถือปฏิบัติตาม โดยคุณวุฒิอีกทั้งเป็นแนวร่วมในการดำเนินงานง่ายต่อการขยายผลไปสู่ักเรียนทุกคน กิจกรรม ที่นักเรียนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ การจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกัน

ยาเสพติดต่าง ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อนเตือนเพื่อน การจัดกิจกรรมชมรมต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษาโดยกิจกรรมเหล่านี้ควรมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำแก่นักเรียนด้วยการที่นักเรียนได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เช่นนี้ เป็นการพัฒนาลักษณะ ความเป็นผู้นำและทักษะทางสังคมให้นักเรียน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้นักเรียนที่มีส่วนร่วมอีกด้วย

การดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายนักเรียน

หลักการในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม มีการดำเนินงาน ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. 2542)

กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดเป็นการดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระยะยาว โดยมีมาตรการในการดำเนินงานแก่นักเรียน ดังนี้

มาตรการทางการศึกษา

ในการให้การศึกษา เพื่อป้องกันยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ปรับเปลี่ยนเจตคติและการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีลักษณะของการดำเนินงาน 3 ลักษณะ คือ

1. การกำหนดเนื้อหาความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดในหลักสูตรเพื่อให้มีการเรียนการสอน ในทุกระดับชั้น ที่กำหนดหลักสูตรไว้ ในระดับประถมศึกษาจะมีเนื้อหาดังกล่าวอยู่ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ส่วนในระดับมัธยมศึกษา จะมีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในวิชาสุขศึกษาและพลานามัย

2. การผนวกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เข้าไปในวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้ แต่เป็นการที่ครู-อาจารย์ ผนวกเนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมเข้าไปในวิชาที่ตนสอน หรือมอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า เขียนเป็นรายงานหรือเรียงความในวิชาภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดที่เสริมหลักสูตร ได้แก่ การจัดตั้งชมรมต่อต้าน

ยาเสพติดในสถานศึกษา การจัดค่ายศึกษากิจกรรมชีวิต กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมกลุ่มเพื่อน กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดที่ได้รับการส่งเสริมให้ดำเนินการในสถานศึกษา

มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

มาตรการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มุ่งรณรงค์ให้ข้อมูล ข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาเสพติด และรู้จักการปฏิบัติตนในการป้องกันปัญหาเสพติด กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียน ได้ดำเนินการมีดังนี้

1. การจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน หรือตามบอร์ดต่าง ๆ ในสถานศึกษา
2. การจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ เช่น วันต่อต้านยาเสพติด
3. การจัดเสียงตามสายในสถานศึกษา
4. กิจกรรมหน้าเสาธง
5. การจัดทำโปสเตอร์และแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษา
6. การจัดบรรยายและการจัดอภิปรายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
7. การจัดการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในสถานศึกษา

กิจกรรมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดังกล่าวนี้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมดำเนินการได้โดยมีครู-อาจารย์เป็นผู้ให้การศึกษานำและส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

มาตรการทางเลือก

มาตรการทางเลือกเป็นมาตรการที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม ของนักเรียน โดยมีการดำเนินกิจกรรมทางเลือกด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาภายในสถานศึกษา การจัดการแข่งขันระหว่างโรงเรียน การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ตามโครงการลานกีฬาเพื่อการป้องกันยาเสพติด และการนันทนาการอื่น ๆ
2. ด้านจริยธรรม ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสสำคัญทางศาสนาการอบรมศีลธรรม การฝึกนั่งสมาธิ การส่งเสริมประเพณีไทย
3. ด้านสังคม เช่น การรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เช่น ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมห้องสมุด ชมรมภาษาอังกฤษ ชมรมต่อต้านยาเสพติด - เฮดส์

การร่วมกิจกรรมอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในสถานศึกษา กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี
กิจกรรมค่ายพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

4. ด้านการฝึกอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมบริษัทจำกัดใน
สถานศึกษา กิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในสถานศึกษา เป็นต้น

การฝึกทักษะชีวิต

การฝึกทักษะชีวิตมีวัตถุประสงค์ในการสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถใน
เชิงสังคมจิตวิทยาให้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้
อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะชีวิตจะเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ใน
สังคมที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญนั่นเอง

ทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากยาเสพติดได้แก่ ทักษะใน
การคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเอง ทักษะใน
การคิดหาทางเลือกและตัดสินใจ ทักษะในการปฏิเสธต่อรองรักษาประโยชน์ของตน ทักษะใน
การสื่อสาร ทักษะในการควบคุมอารมณ์และความเครียด เป็นต้น

การฝึกทักษะชีวิตจะต้องใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมโดยเน้นให้นักเรียนเป็น
ศูนย์กลางของการเรียนการฝึกจะต้องเน้นการแสดงแบบอย่างการระดมสมองและการฝึกปฏิบัติ
โดยอาศัยบทบาทสมมุติ เพื่อให้ให้นักเรียนมีประสบการณ์ โดยสอดแทรกการฝึกทักษะชีวิตเข้า
ไปในกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยครูผู้สอนวิชานั้น ๆ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรม
แยกต่างหากจากการเรียนการสอน เช่น การจัดค่าย หรือการจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิต
โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาชุดการฝึกทักษะชีวิตให้หลากหลายรูปแบบและหลากหลาย
ทักษะเพื่อให้ครูอาจารย์นำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ

การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน

ในช่วงวัยรุ่น “เพื่อน” นับเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ และ
พฤติกรรมของวัยรุ่นด้วยกัน การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดได้ตระหนักถึงความสำคัญและ
เห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน จึงได้มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน
ยาเสพติด โดยมีรากฐานและความเชื่อมั่นในความสำเร็จของกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลสามารถที่
จะโน้มน้าว ชักจูงเพื่อนในกลุ่มด้วยการแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีปัญหาให้
ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสม ก็สามารถที่จะป้องกันนักเรียนที่มีปัญหา มิให้มีพฤติกรรม
เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนยังสามารถให้ความช่วยเหลือกันในเรื่อง
การเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมกลุ่มเพื่อนดำเนินการ โดยการฝึกอบรมนักเรียนนักศึกษาที่มีบุคลิกเป็นผู้นำ ให้ไปเป็นแกนนำของกลุ่มเพื่อนและมอบหมายบทบาทให้ปฏิบัติ เช่น บทบาทในการเป็นเพื่อนเรียนเพื่อนสนิท ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อนอย่างใกล้ชิด

ผู้นำของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี สามารถที่จะเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกในกลุ่มในด้านการเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ รวมถึงปัญหาการใช้ยาเสพติดด้วย กิจกรรมกลุ่มเพื่อนมีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น เพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อนเตือนเพื่อน

กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด

กลุ่มนักเรียนกลุ่มเสี่ยงนี้ส่วนมากจะเริ่มใช้ยาเสพติดประเภทยาบ้า กัญชา และสารระเหยโดยจะมีลักษณะและพฤติกรรม กล่าวคือ นักเรียนกลุ่มนี้จะไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครู อาจารย์ ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ มีค่านิยมในการใช้ยาเสพติดและการคบเพื่อนที่ผิด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ เช่น หนีชั้นเรียน หลับในชั้นเรียน มั่วสุมกันเพื่อเสพยาเสพติดก่อนเข้าโรงเรียน ช่วงพักเที่ยง และหลังจากโรงเรียนเลิก

นักเรียนกลุ่มนี้มีความจำเป็นรีบด่วนที่โรงเรียนจะต้องเข้าไปดำเนินการ มิฉะนั้นนักเรียนจะใช้ยาเสพติดประเภทที่รุนแรงขึ้น การแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนกลุ่มนี้ควรใช้มาตรการแทรกแซงเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่เพิ่งเริ่มใช้ยาเสพติด โดยการหยุดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียนและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยอาจารย์แนะแนว และการจัดการเรียนการสอนเสริมพิเศษให้กับนักเรียน
2. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม โดยการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนในการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหา
3. สร้างค่านิยมใหม่ในเรื่องการคบเพื่อนและการไม่ใช้ยาเสพติด
4. โรงเรียนดำเนินมาตรการป้องปราม โดยเข้มงวดในการตรวจค้นการลักลอบนำยาเสพติดมาใช้ และสุ่มตรวจปัสสาวะ แก่นักเรียนกลุ่มนี้เป็นครั้งคราวโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า
5. จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียนในสถานศึกษา โดยมีครูอาจารย์คอยดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม และในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียนแนะนำให้ผู้ปกครองพาพบแพทย์เพื่อรักษาอาการที่ปรากฏ

6. โรงเรียนได้ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไข ปัญหาโดยผู้ปกครองสามารถเข้ามีส่วนร่วมในโครงการจัดทำกลุ่มบำบัดรักษานักเรียนที่เริ่มมี ปัญหาการใช้ยาที่จะช่วยให้การทำกลุ่มบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

นักเรียนกลุ่มนี้จะใช้ยาเสพติดเป็นประจำจนคิด พฤติกรรมโดยทั่วไปจะไม่สามารถเรียนหนังสือต่อไปได้ ทั้งนี้ เนื่องจากฤทธิ์ของยาเสพติด โทษก่อกวน ลักข โขมฤทธิ์พิษของเพื่อนนักเรียน ครู อาจารย์และโรงเรียน เพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด นอกจากนั้น ยังมีพฤติกรรมในการหาเงิน โดยการขายยาเสพติดไปสู่เพื่อนนักเรียนอื่น ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด ไปสู่นักเรียนกลุ่มอื่น โรงเรียนไม่ควรที่จะดูแลนักเรียนกลุ่มนี้ต่อไป โรงเรียนควรประสานให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนกลุ่มนี้เข้ารับ การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ในกรณีที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่พร้อมที่จะส่งบุตรหลานเข้ารับการบำบัดรักษา โรงเรียนควรดำเนินการส่ง นักเรียนเข้าบำบัดรักษา โดยไม่ควรไล่นักเรียนออกจากโรงเรียน ด้วยเหตุผลของการติดยาเสพติด นอกจากนั้น บางโรงเรียนครู อาจารย์ในสถานศึกษา ได้จัดค่ายบำบัดรักษาขึ้น ภายในสถานศึกษาเพื่อแก้ปัญหาเสพติดของนักเรียน

กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด

นักเรียนที่มีพฤติกรรมสนทนาการขายยาเสพติดให้แก่เพื่อนนักเรียนด้วยกันในสถานศึกษามี 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มนักเรียนที่เป็นผู้ค้ายาเสพติด โดยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้า ยาเสพติดที่อยู่นอกโรงเรียน หรือเป็นผู้ค้ารายย่อย นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มนี้ถือว่าเป็นอาชญากร โรงเรียนควรประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติด และไล่ออกจากโรงเรียนก่อนที่ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาจะขยายตัวมากขึ้น
2. กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด และขายยาเสพติดให้เพื่อน เพราะต้องการเงินเพื่อซื้อยาเสพติดมาใช้ นักเรียนกลุ่มนี้ไม่ถือว่าเป็นอาชญากร โดยสันดาน โรงเรียนจะ ตักเตือนและภาคทัณฑ์สั่งให้ยุติการกระทำดังกล่าว และส่งนักเรียนผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษา หรือให้ผู้ปกครองดำเนินการพานักเรียนไปบำบัด ถ้านักเรียนยังไม่ยุติการกระทำดังกล่าว โรงเรียนจะไล่นักเรียนผู้นั้นออกและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย เมื่อมีปัญหาเกินกำลังที่ทางโรงเรียนจะแก้ไขได้

3. กลุ่มนักเรียนที่ไปซื้อยาเสพติดมาจากภายนอกแล้วแบ่งขายให้เพื่อนเสพนักเรียนกลุ่มนี้จะถูกดำเนินการเช่นเดียวกับนักเรียนกลุ่มที่ 2

จากกลยุทธ์ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ทำให้เราทราบว่า การดำเนินการกับกลุ่มนักเรียนในแต่ละกลุ่มที่จะต้องแก้ปัญหายาเสพติดกระบวนการในการแก้ปัญหาต้องมีความชัดเจนและเด็ดขาด

4. บทบาทของครูที่มีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และไม่สามารถให้การช่วยเหลือแก่นักเรียนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการเรียน ปัญหาส่วนตัวตลอดจนปัญหาการติดยาเสพติดได้อย่างทันที่ ครูมีบทบาทในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังต่อไปนี้

1. ร่วมอบรมหรือประชุมชี้แจง เพื่อให้ครูทุกคนมีแนวทางปฏิบัติต่อเด็กที่เหมือนกันที่มีปัญหายาเสพติด เช่น ไม่ตำหนิ หรือประจานให้เด็กเกิดความรู้สึกอับอาย หรือสร้างความเสียหายให้แก่เด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้สึกต่อต้านและมีพฤติกรรมที่ไม่ดีมากยิ่งขึ้น
2. ครูต้องปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนคือให้โอกาสแก่เด็กที่มีปัญหาติดยาเสพติดในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน
3. ครูทุกคนต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กนักเรียน
4. ครูทุกคนต้องสอดส่องพฤติกรรมของเด็ก และถ้าพบว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ครูต้องไต่ถามหรือให้คำปรึกษาและติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด รวมทั้งศึกษาและรวบรวมข้อมูลของเด็กที่อยู่ในความดูแล
5. มีการสื่อสารที่ดีและรวดเร็วระหว่างครูด้วยกัน เพื่อปิดโอกาสไม่让孩子เสพนยาเสพติดและสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหายาได้อย่างทันที่
6. มีการสื่อสารที่ดีและรวดเร็วระหว่างครูกับผู้ปกครอง เช่น นักเรียนขาดเรียนโดยไม่มีสาเหตุ หรือมีพฤติกรรมมั่วสุม เป็นต้น เพื่อจะได้ร่วมมือกันดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันที่

การบริหารงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา

นอกเหนือจากการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนได้ดำเนินการแก่นักเรียนโดยตรงแล้ว โรงเรียนยังควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

การกำหนดนโยบาย

ปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา ผลอันสืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายที่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา และสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ทวีความรุนแรงขึ้นในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา นโยบายดังกล่าว สถานศึกษาทุกระดับชั้นได้สนองตอบและเร่งรัดการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องมาโดยตลอด เมื่อสถานศึกษาได้รับนโยบายดังกล่าวมาจากต้นสังกัด ผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้ถือว่าครู อาจารย์ ทุกคนในสถานศึกษาถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตให้แก่นักเรียน เป็นภารกิจหลักอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการสอน ตลอดจนขอความร่วมมือไปยังพ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนในการเอาใจใส่ สอดส่อง ดูแลความประพฤติของนักเรียน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานของตน นอกจากนี้โรงเรียนยังได้ร้องขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตและเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โรงเรียนควรมีการดำเนินงานให้การศึกษาเพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่ผู้ปกครองและชุมชนควบคู่ไปกับการดำเนินงานในสถานศึกษา

จัดตั้งทีมงานในการบริหารงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต

การสร้างทีมงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา โดยระดมครู อาจารย์ หลายฝ่าย เช่น ฝ่ายปกครอง ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจกรรม อาจารย์ประจำชั้น อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทีมงานนี้ควรมีผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครองหรือบุคคลที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมเป็นหัวหน้าทีม ทีมงานมีภารกิจ ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาสุขภาพจิต และพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ ของนักเรียน/นักศึกษาในสถานศึกษา และชุมชนโดยรอบสถานศึกษานั้น และวิเคราะห์สรุปสภาพปัญหาในรูปของรายงานสภาพปัญหาและปัจจัยแวดล้อม ทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชน

2. กำหนดแนวทางและดำเนินกิจกรรมจากผลของการศึกษาสภาพปัญหา และพฤติกรรมเบี่ยงเบน แนวทางการดำเนินงานนี้ครอบคลุมการดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมาย ในสถานศึกษา ทั้ง 4 กลุ่ม คือ นักเรียนนักศึกษาทั่วไปที่ยังไม่มีปัญหา นักเรียนนักศึกษาที่ เริ่มมีพฤติกรรมเบี่ยง

3. เป็นแต่ยังไม่ติดยาเสพติด นักเรียน และนักศึกษาที่ติดยาเสพติด และ นักเรียนนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการค้าและจัดหาเสพติดให้แก่เพื่อนในสถานศึกษา

4. แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ปัจจุบันกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการใดๆ เฉพาะครู อาจารย์ และ นักเรียนในสถานศึกษาเท่านั้น ชุมชนรอบๆ โรงเรียนและหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ประกอบการจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง บุคลากรในชุมชน เช่น ตำรวจ แพทย์ และผู้นำชุมชนอื่น ๆ ได้รับเชิญเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาพร้อมกับทางโรงเรียนหรือ สถานศึกษา

5. บทบาทในการติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ผลของการดำเนินงาน

การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

โครงสร้างของกิจกรรมแนะแนวเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา (2544) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมนอกห้องเรียนและกิจกรรมเพื่อบำบัดรักษานักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยอาจจะจัด สถานฟื้นฟูในสถานศึกษา

ประเภท 1 กิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ใช้สารเสพติด ที่จัดใน ห้องเรียนประกอบด้วยกิจกรรมในการให้ความรู้ความเข้าใจ ต่อไปนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ โดยการให้ความรู้แก่นักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะโทษภัยของสารเสพติดชนิดต่าง ๆ ตลอดจนการป้องกัน
2. การเสริมสร้างค่านิยมและเจตคติที่พึงประสงค์ โดยให้นักเรียนฝึก กิจกรรมวัยรุ่นยุคใหม่ไม่ฝักใฝ่สารเสพติดและกิจกรรมชีวิตนี้มีคุณค่า
3. การฝึกทักษะการควบคุมตนเอง โดยให้นักเรียนได้ฝึกการควบคุมตนเอง การจัดการกับความเครียด การสร้างกำลังใจและพลังจิต
4. การฝึกทักษะการสื่อสาร โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการปฏิเสธใน สถานการณ์ต่าง

5. การฝึกทักษะการสร้างมนุษย์สัมพันธ์โดยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน

6. การฝึกทักษะการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยให้นักเรียนได้ฝึกกิจกรรมใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตามความสนใจในลักษณะงานอดิเรก เพื่อหาประสบการณ์หรือหารายได้

7. การฝึกกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างฉลาด โดยการให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการตัดสินใจและแก้ปัญหา

ประเภท 2 กิจกรรมนอกห้องเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นภายนอกห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และทักษะด้านต่างๆ ตลอดจนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจ หรือความใฝ่ฝันทางสร้างสรรค์เป็นการฝึกความคิด เพิ่มปัญญาและสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้เรียนเป็นการฝึกสร้างกำลังใจพลังจิต และการฝึกการควบคุมอารมณ์ ตลอดจนผู้เรียนสามารถค้นพบตัวเองและเป้าหมายชีวิตของตนเองได้

กิจกรรมเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดที่จัดภายนอกห้องเรียน สามารถจัดได้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดนิทรรศการ
2. เชิญวิทยากรมาบรรยาย สาธิต
3. ทัศนศึกษาดูงาน สถานบำบัด พักฟื้นผู้ติดสารเสพติดและโรคเอดส์
4. จัดอบรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่แก่นักเรียนผู้นำ
5. จัดอบรมพัฒนานักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและพัฒนาพฤติกรรม

6. จัดกิจกรรมกลุ่มตามความถนัด ความสนใจ เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น กิจกรรมกลุ่มเพื่อนรักเพื่อน ชุมนุมถ่ายภาพ ชุมนุมวาดภาพ ชุมนุมเสียงตามสาย ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติ ชุมนุมท่องเที่ยวทั่วไป เป็นต้น

ประเภท 3 กิจกรรมเพื่อบำบัดรักษา เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนสามารถมีบทบาทในการช่วยเหลือบำบัดรักษานักเรียนที่ติดสารเสพติดโดยโรงเรียนทำหน้าที่เป็นสถาบันบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเรียกรูปแบบการบำบัดนี้ว่า ชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) ซึ่งจะต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามโปรแกรมของชุมชนบำบัด เพื่อให้นักเรียนพัฒนาแก้ไขชีวิตตนในทางที่ดีขึ้น

นโยบายและการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด

จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน ได้แพร่ระบาดเข้ามาในสถานศึกษา ฉะนั้นการแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ต้องดำเนินงานอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ (2545) จึงกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ดังนี้

1. ให้สถานศึกษานำกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยในปัญหายาเสพติด มาเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดกิจกรรมรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษาตระหนักถึงสถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัย และฐานะ
2. ปฏิรูปหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ให้เกิดกระบวนการคิด อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมคุณภาพ จริยธรรม สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพของนักเรียน/นักศึกษา
3. สร้างเสริมภูมิคุ้มกัน จัดระบบดูแล ฝ้าระวัง ป้องกันกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนนักศึกษาที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติด (Potential Demand) ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
4. สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นภายในสถานศึกษา โดยมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างใกล้ชิดและดำเนินการตามระบบดูแลนักเรียนพร้อมกวาดจับ กำชับให้นักเรียน นักศึกษาไม่ออกจากเคหะสถาน หลังเวลา 22.00
5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ให้สะอาด ร่มรื่นเป็นระเบียบ ปราศจากมุมอับควบคุมปัจจัยเสี่ยงบริเวณรอบสถานศึกษา และประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานอื่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง
6. ถือเป็นนโยบายที่จะดูแลนักเรียน นักศึกษา ที่เสพยาเสพติดในฐานะผู้ป่วย โดยไม่ไล่ออกและส่งไปบำบัดรักษาทุกราย ตลอดจนให้ความคุ้มครองนักเรียน นักศึกษาที่ถูกหลอกลวงหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจำหน่ายยาเสพติด

7. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติด ต้องส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการทางกฎหมายอย่างเฉียบพลัน ทั้งทางวินัยและกฎหมาย โดยให้ออกจากราชการไว้ก่อน

8. ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา อย่างจริงจัง หากทะเลาะหรือปกปิด ไม่เอาใจใส่ ขาดความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการลงโทษ

9. ให้ใช้ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ในการประกอบการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง และการโอนย้ายของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

10. ผู้บริหารระดับสูง และผู้ตรวจราชการ จะต้องร่วมกันรณรงค์เพื่อลดเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้หมดไป และให้กำกับติดตามการแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับพื้นที่ที่ทำได้ให้ยกย่องชมเชย

สรุปบทบาทของครูที่มีต่อการป้องกัน และแก้ปัญหายาเสพติด ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะกำหนดนโยบายในการป้องกันและแก้ปัญหายาให้ชัดเจนคณะครู และบุคลากรต้องร่วมใจในการแก้ปัญหายา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

บุญศรี พรหมมาพันธุ์และคณะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลครึ่งแผนของแผนป้องกันยาเสพติด พ.ศ. 2535-2539 พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรเร่งรัดให้มีการปรับเนื้อหาหลักสูตรหรือให้ความรู้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาควรเน้นความรู้เรื่องยาเสพติดประเภทต่าง ๆ โทษสูงสุดของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสาเหตุสำคัญที่สุดที่ทำให้คนติดยาเสพติด เพราะผลการวิจัยพบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม มีจำนวนมากกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไป ยังไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเสีย

มาริสา หะสาเมาะ และคณะ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดโครงการป้องกันการใช้ยาและสารเสพติดในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาและสารเสพติดของนักเรียนวัยรุ่นใน

สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร และออกแบบโครงการป้องกันการใช้ยา และสารเสพติดสำหรับนักเรียน ในระยะที่ 1 เป็นเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักเรียน มัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 จำนวน 1,050 คนเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามนักเรียนตนเอง เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยาและสารเสพติดของตนเอง อ้อมโนทัศน์ ความเชื่อทางสุขภาพ เกี่ยวกับการใช้ยาและสารเสพติด โครงสร้างของครอบครัว การใช้ยาและสารเสพติดบุคคลใน ครอบครัวและเพื่อนสนิท พร้อมทั้งมีการตรวจปัสสาวะเพื่อตรวจคัดกรองหาสารแอมเฟตามีน ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มทดลองได้เลือกศึกษาจากนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ ใช้ยาจำนวน 34 คน โดยใช้วิธีการจัดกระบวนการกลุ่มเพื่อศึกษาทักษะชีวิตสำหรับวัยรุ่น จำนวน 6 ครั้ง สลับกับการเยี่ยมบ้านของนักเรียนเพื่อประสานกับผู้ปกครองนักเรียน 3 ครั้ง ผลการวิจัยพบว่า ได้อัตราการใช้ยาและสารเสพติดของนักเรียน 8 คน จากนักเรียน 1,000 คน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ยาสูงสุดได้แก่นักเรียนมีเพื่อนใช้ยาและสารเสพติด และผลจาก การจัดโครงการป้องกันการใช้ยาและสารเสพติด พบว่าในกลุ่มทดลองนักเรียนมีความสามารถ ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และมีทักษะการปฏิเสธเพิ่มขึ้น

ฐานันดร ศรีสุธรรม (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานป้องกัน และ แก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในพื้นที่จังหวัด ชัยภูมิ มีประชากรจำนวน 192 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 64 คน ผู้ช่วย ผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายปกครอง จำนวน 64 คน หัวหน้างานป้องกันแก้ไขปัญหาสารเสพติดใน โรงเรียน จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ มี 6 ด้าน คือ การประสานงานการให้การศึกษา เกี่ยวกับสารเสพติด การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับสารเสพติดภายในโรงเรียน การณรงค์ต่อต้านสารเสพติดในโรงเรียน การฝึกทักษะชีวิต เพื่อต่อต้านสารเสพติด และ การจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อต่อต้านสารเสพติดภายในโรงเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ ค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวนทั้งหมด 52 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และ ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.38 - 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่ามีปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การประสานงานการรณรงค์ต่อต้านสารเสพติด การฝึกทักษะชีวิตเพื่อต่อต้านสารเสพติด การให้การศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติด การจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อต่อต้านสารเสพติด และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสารเสพติด ตามลำดับ

2. ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามตำแหน่งโดยรวมและรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายปกครอง และหัวหน้างานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การประสานงานการรณรงค์ต่อต้านสารเสพติด การฝึกทักษะชีวิตเพื่อต่อต้านสารเสพติด การให้การศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติด การจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อต่อต้านสารเสพติด และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสารเสพติด ตามลำดับ

3. ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ การประสานงาน การรณรงค์ต่อต้านสารเสพติด การฝึกทักษะชีวิตเพื่อต่อต้านสารเสพติด การให้การศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติด การจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อต่อต้านสารเสพติด การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสารเสพติด ตามลำดับ

วัฒนา ศรีวัฒนชัย (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาสารเสพติดในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตรจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า และข้อคำถามปลายเปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าตัวกลางเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1.การแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อมมากที่สุด กล่าวคือบุคลากรในสังคมดำเนินการไม่จริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนอยู่ในชุมชนที่มีการแพร่ระบาดสูง ทำให้

การซื้อหายาเสพติดกระทำได้ง่าย รองลงมาคือเกิดจากสภาพครอบครัวของนักเรียนที่มีปัญหา นักเรียนขาดความรักและความอบอุ่น ประกอบกับนักเรียนอยู่ในวัยรุ่นทำให้อยากรู้อยากลอง และนักเรียนคบเพื่อนที่ติดยาเสพติดทำให้อุกซุกงูได้ง่าย และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ ด้านสถานศึกษาที่มีที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งค้ายาเสพติด วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ยังไม่เป็นรูปธรรม และการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ยังมีน้อย 2.วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดควรปฏิบัติมากที่สุด คือ การบริหารการศึกษาของโรงเรียน ด้วยการให้ความสำคัญและกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การสร้างความรู้และเจตคติที่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตสามารถหลีกเลี่ยงภัยจากยาเสพติด การสร้างความรักความอบอุ่นทั้งที่บ้านและโรงเรียน การจัดบริการแนะแนวเพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือที่เหมาะสม รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับชุมชนและองค์กร หน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น

อัญชิษฐา ลั่นซ้าย และสุจิต ลั่นซ้าย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่าจากการสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาทั้งโดยตรงและทางอ้อมสรุปได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์กำลังกลายเป็นปัจจัยก่อกำเนิดที่ทำให้การกระทำ ความผิดกฎหมายยาเสพติดขยายตัวไปรวดเร็วมาก ในขณะที่เดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ก็เป็น ปัจจัยก่อกำเนิดที่ผลักดันให้เกิดการพึ่งพายาเสพติดตามมาอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น วิกฤตการณ์ทาง เศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันกลายเป็นปัจจัยแวดล้อมที่แทรกซ้อนต่อ องค์ประกอบของปัญหายาเสพติดมากมายเช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาจากเอกสาร พบว่า จังหวัดสมุทรปราการมีปัญหาการผลิต การค้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติดรุนแรงมาโดยต่อเนื่อง การกระทำความผิดคดียาเสพติดส่วนใหญ่ อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง พระประแดง บางพลี พระสมุทรเจดีย์ บางบ่อ และบางเสาธง ส่วนมาก เป็นคดีเฮโรอีน กัญชา

ประเสริฐ สาสิทธิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการดำเนินงาน ตามนโยบายการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุด คือ บุหรี่ นักเรียนจะ นำมาเสพเอง สถานที่เสพยาเสพติดในโรงเรียนคือ ห้องน้ำ ห้องส้วม ข้อมูลที่ทราบว่ามีนักเรียน ติดยาเสพติดโดยสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การปฏิบัติต่อนักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยการ

ตกเดือน สาเหตุส่วนใหญ่ที่นักเรียนคิดยาเสพติด คืออยากลอง นักเรียนชายจะเสพยาเสพติดมากกว่านักเรียนหญิง กิจกรรมที่จึกมากที่สุด คืออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบการมาเรียนและพฤติกรรมของนักเรียน และปัญหาในการป้องกันและแก้ปัญหาคาเสพติดในโรงเรียน คือ ความไม่เพียงพอของสื่อ งบประมาณ และความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน และฝ่ายปกครองไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด

อัปสร สุรโชติ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรีทุกแห่งที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีสภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับมากทั้งในภาพรวมและรายด้าน

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดลพบุรี ทุกแห่งที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยทั้งในภาพรวมและรายด้าน

2. โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีสภาพการดำเนินงานโดยรวมในด้านการปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนในเขตเทศบาลดำเนินงานด้านการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนนอกเขตเทศบาล ส่วนสภาพการดำเนินงานโดยรวมในด้านการวางแผนและด้านกำกับและประเมินผลนั้น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือนอกเขตเทศบาลมีปัญหาการดำเนินงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เรืองชัย สินธพ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหาร 14 คน ครู 141 คน นักเรียน 360 คน และผู้ปกครอง 325 คน รวมทั้งสิ้น 867 คนพบว่าสภาพการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติด โดยภาพรวมมีการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนภายนอกห้องเรียน และกิจกรรมบำบัตร์รักษา ผลการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนมีความพอใจระดับ “มาก” ส่วนด้านภายนอกห้องเรียน และกิจกรรมบำบัตร์รักษามีความพอใจในระดับ “ปานกลาง” ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนด้านกิจกรรมภายในห้องเรียนมีปัญหา

ในระดับ"มาก"ส่วนด้านการจัดกิจกรรมภายนอกห้องเรียน และกิจกรรมบำบัดรักษา มีปัญหาในระดับ "ปานกลาง" และข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมภายในห้องเรียน ได้แก่ จัดให้มีการเล่นกีฬาและนันทนาการ การอบรมให้ความรู้ และกิจกรรมโฮมรูม ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน ได้แก่ โครงการเพื่อนเตือนเพื่อน โรงเรียนประสานงานกับชุมชน และผู้ปกครองติดตามสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ จัดตั้งอาสาสมัครต่อต้านยาเสพติดและข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมบำบัดรักษา ได้แก่ ประสานงานเพื่อส่งตัวนักเรียนที่ติดยาเสพติดไปรักษาและร่วมมือกับผู้ปกครองติดตามดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตนเอง ตามที่แพทย์สั่งอย่างเคร่งครัด การเยี่ยมบ้านนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ และการสร้างขวัญกำลังใจและให้การยอมรับกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง

สิทธิชัย จันทะบุตร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาสุขภาพเสพติดในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การดำเนินงานป้องกัน และแก้ปัญหาสุขภาพเสพติดในโรงเรียน ในแต่ละด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ศิริประภา เสงอรอด (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดในโรงเรียน : กรณีศึกษา โรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ . ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดในโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อ.เมือง จ.แพร่ ตามความเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน ในขั้นการวางแผน การจัดรูปงาน การประเมินผล โรงเรียนมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในขั้นการดำเนินงาน ครู ผู้ปกครองนักเรียน เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับมาก คือ โรงเรียนมีการประชุม การออกเยี่ยมบ้านนักเรียน รวมถึงชุมชนมีส่วนร่วม ในการส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดของโรงเรียน ปัญหาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดในโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อ.เมือง จ.แพร่ ตามความเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนในขั้นการวางแผน การจัดรูปงาน การดำเนินงาน และการประเมินผล เป็นปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานและความต้องการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดในโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อ.เมือง จ.แพร่ ในขั้นการวางแผน การจัดรูปงานการดำเนินงานและการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แนวทางและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียนห้วย
น้ำวิทยาคม อ.เมือง จ.แพร่ ตามความเห็นของครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง
นักเรียน และนักเรียน ส่วนใหญ่พบว่าขั้นการวางแผน โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชน องค์กร
ภายนอก วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัจจุบัน ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตเพื่อกำหนดนโยบาย ในการ
วางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตอย่างจริงจัง ขั้นการจัดรูปงาน โรงเรียนควรร่วมมือ
กับชุมชน องค์กรภายนอก จัดรูปแบบองค์กรในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ขั้นการดำเนินงาน
โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชน ในการรณรงค์ให้มีความตระหนักในการป้องกันและแก้ไขปัญหา
สุขภาพจิต ขั้นการประเมินผล โรงเรียนควรมีคณะกรรมการประเมินผล โครงการกิจกรรมและ
นำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

สุชานันท์ รัตนภาค (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานป้องกัน
และแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1
ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่งและ
ขนาดของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับน้อย 2. เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานป้องกัน
และแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1
จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญทางสถิติ 3. เปรียบเทียบ ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา
พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านมาตรการปราบปราม
ยาเสพติดและด้านมาตรการแก้ไขบำบัดรักษาและฟื้นฟู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดกลางมีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก
ส่วนมาตรการป้องกันปัญหาสุขภาพจิต แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จิน ไทยขิ่ง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนำนโยบายการป้องกันและ
แก้ปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในสถานศึกษาส่วนมากมีบทบาทในการร่วมปฏิบัติ
กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด สถานศึกษามีการนำนโยบายป้องกันและ
แก้ปัญหายาเสพติดไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็จะพบว่า มีการปฏิบัติ
อยู่ระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากสูงสุดไปหาลดต่ำสุด คือ การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ด้านการส่งผ่านนโยบาย ด้านการดำเนินงานตามนโยบายและด้านประสิทธิผลของนโยบายตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบการนำนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตไปปฏิบัติระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล พบว่า มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่า มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

ประดิษฐ์ สำราญพัฒน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็จะพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ระดับมากทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า มีระดับการดำเนินงานทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมททิว (Matthews. 1974 : 158) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า พลังงานกลุ่มมาก ๆ จะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการชักนำให้นักเรียนระดับนี้เริ่มสูบบุหรี่

โคออร์แมน และเปอร์ดริเซท (Cooreman and Perdrizet. 1978 : 483) รายงานว่า โรงเรียนที่มีครูสูบบุหรี่ จะมีอัตราการสูบบุหรี่ของนักเรียนสูงขึ้น และยังมีการวิจัย กล่าวว่า โรงเรียนที่มีการสูบบุหรี่น้อย เนื่องจากโรงเรียนมีนโยบายที่จำกัดและเข้มงวดมากกว่าโรงเรียนที่ปล่อยตามสบาย

รอโบนและคณะ (Roowbone and others. 1978 : 53) ได้ทำการศึกษาการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศอังกฤษ โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า นักเรียนที่สูบบุหรี่ได้ตระหนักถึงอันตรายที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคมะเร็งปอด แต่ไม่ค่อยตระหนักถึงอันตรายอื่น ที่มีผลต่อสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุน้อย

อีวานส์ และคณะ (Evans and others. 1978 : 126) ศึกษาการติดบุหรี่ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า การติดบุหรี่ของนักเรียนมาจากเพื่อนที่ใกล้ชิด สื่อสารมวลชน และการสูบบุหรี่ของบิดา มารดา พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของสมาชิกในครอบครัวมี

อิทธิพลต่อการสูบบุหรี่ของเด็กวัยอ่อนกว่า ทั้งบิดา มารดา และพี่สาว พี่ชาย ต่างก็สูบบุหรี่แล้ว พบว่า เด็กวัยที่อ่อนกว่าจะสูบบุหรี่เพิ่มเป็น 4 เท่าของเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่สูบบุหรี่

จอห์นสโตน และคณะ (Johnstone and others.1979 : 85 ; อ้างอิงจาก นิภา เมธาวิชัย. 2527 : 45) ได้ทำการศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาถึงสภาพการใช้จ่ายและแนวโน้มของการใช้จ่ายเสพติดในอนาคต โดยจำแนกสารเสพติดออกเป็น 11 ชนิด ได้แก่ กัญชา สารระเหย ยาหลอนประสาท โคเคน เฮโรอีน ฝิ่น และอนุพันธ์อื่น ๆ ของฝิ่น นอกจากนี้เฮโรอีน ยากระตุ้นประสาท ยากดประสาท ยาแก้ปวดประสาท แอลกอฮอล์ และบุหรี่ การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเลือกจากนักเรียนชั้นสุดท้ายของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนประมาณร้อยละ 65 ตอบว่าเคยเสพยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย นักเรียนปีสุดท้ายจำนวน 1 ใน 3 ตอบว่า เคยใช้ชนิดอื่นนอกเหนือจากกัญชา นักเรียนที่ตอบว่าเคยใช้ยาทั้งหมดตอบว่าเคยใช้แอลกอฮอล์ 93% บุหรี่ 74% กัญชา 60% ยากระตุ้น 24% ส่วนสารระเหย ยาหลอนประสาท โคเคน และยาแก้ปวดประสาทมีอัตราส่วนของทั้งชายและหญิงไม่ต่างกันมากนัก แต่การใช้จ่ายกระตุ้น พบว่า เพศหญิงใช้มากกว่าเพศชาย แยกตามท้องที่ พบว่า อัตราการใช้จ่ายผิดกฎหมายของนักเรียนในเขตต่าง ๆ ไม่ต่างกันมากนัก และพบว่าแต่ละภูมิภาคมีอัตราการใช้ยาแต่ละชนิดแตกต่างกัน ทางตะวันตกใช้โคเคนมากที่สุด ส่วนแถบทางใต้จะใช้เฮโรอีนอัตราสูงที่สุด (อ้างอิงจาก นิภา เมธาวิชัย. 2527)

อดามส์ และกลีตัน (Adams and Gleaton. 1991 : 28) ได้ศึกษาแบบแผนของการใช้จ่ายเสพติดของวัยรุ่นหนุ่มมอลต้า โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 11-17 ปี จำนวน 20,815 คน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าเคยดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และร้อยละ 25 ตอบว่า ดื่มสุรา นักเรียนชายจะดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนหญิง นักเรียนชายในกลุ่มที่มีอายุมากจะเสพกัญชามากที่สุด ส่วนนักเรียนที่มีอายุน้อยจะติดบุหรี่และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ง่ายต่อการเสพติด

ชาร์ลตัน และไวล์ (Charlton and While. 1994 : 28) ได้ศึกษาถึงการกำหนดนโยบายของการสูบบุหรี่ในโรงเรียนที่นักเรียนมีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป และอุบัติการณ์การสูบบุหรี่ในประเทศอังกฤษและเวล พบว่า เมื่อย้ายบุคลากรที่สูบบุหรี่ออกจากโรงเรียนหรือวิทยาลัย สามารถลดอัตราการเสี่ยงของการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการสูบบุหรี่ของนักเรียน

จากการศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานป้องกันและแก้ปัญหาหยาเสพติดในสถานศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องสุชานันท์ รัตนภาค (2547 : บทคัดย่อ) เปรียบเทียบ ปัญหาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านมาตรการปราบปรามหยาเสพติดและด้านมาตรการแก้ไขบำบัดรักษาและฟื้นฟู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดกลางมีปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็ก จีน ไทยยิ่ง (2547 : บทคัดย่อ) เปรียบเทียบการปฏิบัติระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่า มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และประคิมฐ์ สำราญพัฒน์ (2548 : บทคัดย่อ) โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน พบว่า มีระดับการดำเนินงานทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาหนองคาย เขต 3 ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก มีการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสพติดแตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน